

BİLANÇO

TÜRMÖB AYLIK YAYIN ORGANI • SAYI : 120 • EKİM 2006

3.50 YTL

- *TÜRMÖB'un gündemi*
- *Ekonomik tablo sürdürülemez*
- *Kamu yatırımları yavaşladı*
- *Gelişmekte olan ülkeler
tüketici kredilerine sarıldı*

Ekonomik Rapor

Sahibi

Mehmet TİMUR

Genel Yayın Yönetmeni

Nail SANLI

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Ali Ekber DOĞANOĞLU

Yayın Kurulu

Nail SANLI

Ali E. DOĞANOĞLU

Ahmet FETTAHOĞLU

Yıldız ÖZTÜRK

TÜRMÖB

Basın Yayın Dağıtım İşletmesi
tarafından yayınlanmaktadır

Yayın Türü : Yaygın süreli

Adres

Gençlik Caddesi No:107
06570 Anıttepe - ANKARA
Tel: (0.312) 232 50 60 (10 Hat)
Fax: (0.312) 232 50 73
http: www.turmob.org.tr
e-mail:alid@turmob.org.tr

Baskı

Fersa Matbaası
İstanbul Yolu 12.Km.Dökmeci Sanayi Sit.
10.Cad. No:5/8 Şaşmaz/ANKARA
(0.312) 278 43 56

Basım Tarihi : 05 Ekim 2006

Basım Yeri : Ankara

Dergide yayınlanan yazıların yayın hakkı

Bilanço Dergisi'ne aittir.

Kaynak gösterilmeden bir bölümü veya
tamamı alıntı yapılamaz

TÜRMÖB'un gündemi

Gerek mesleğimizin, gerekse meslek örgütlülüğümüzün yoğun bir gündemi bulunuyor. Projelerimizden, mevzuatımıza, mesleki sorunlarımızdan, hedeflerimize kadar bir çok alandaki çalışmalarımızda önemli bir aşamaya geldik. Önümüzdeki süreçte hem mesleğimiz, hem meslek örgütlülüğümüz için bir değişim ve dönüşüm süreci olacak. Mesleğimiz açısından dünyada önemli gelişmeler yaşanıyor. Küreselleşmenin bir sonucu olarak uluslararası alanda yaşanan bu gelişmeler bizleri de yakından ilgilendiriyor ve etkiliyor.

Yönetmeliklerimiz

3568 sayılı meslek yasamız önemli eksiklikleriyle birlikte 13 Haziran 1989 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlandı. Ancak, yasamızın ve mevzuatımızın 16 yıllık uygulamasında, çok iyi bir uygulama örneği sergilememizden dolayı, büyük sorunlar yaşanmadı. Odalarımızın katılımıyla mevzuatımızı yeni baştan ele alan bir çalışmayı bir buçuk yıl önce başlattık. Bir üst ve üç alt komisyondan oluşan komitelerimiz çalışmalarını büyük oranda tamamladı. Bu komitelerimiz, kanunumuzu, yönetmeliklerimizi ve mecburi meslek kararlarımızı yeni baştan ele aldı. Uygulamada ortaya çıkan sorunlar aksaklıklar ve yeni gelişmeler ışığında çalışmalarını şekillendirdi.

Bu çalışmaların bir ürünü olarak 3 yeni yönetmelik taslağı hazırladık. 7 yönetmeliğimizi ise revize ettik. Bu dönemde bir ilki gerçekleştirerek genel kurulumuzu 3 güne yaydık. 1 ay önce internet sitemizde yayınladığımız 3 yeni ve 7 revize yönetmelik taslağımızı, 6 Ekim tarihinde delegelerimizin görüş ve önerilerine sunuyoruz. Katılımcı bir şekilde hazırladığımız bu çalışmamıza delegelerimizin

Devamı arka sayfada ➡ ➡ ➡ ➡

ve tüm meslektaşlarımızın destek ve katkıları bizler için büyük önem taşıyor.

Dünya Muhasebe Kongresi

TÜRMOB uluslararası camiada etkin ve saygın bir meslek kuruluşu haline gelmiştir. Bu etkinliğin ve saygınlığın bir sonucu olarak IFAC, Onyedinci Dünya Muhasebe Kongresinin İstanbul’da yapılmasına karar verdi. Dünya Muhasebe Kongresi 13 – 16 Kasım 2006 tarihleri arasında İstanbul Lütfi Kırdar Uluslararası Kongre ve Sergi Sarayı’nda gerçekleşecek. Kongrenin ana temasını, “Dünya Geneline Ekonomik Büyüme ve İstikrarın Sağlanması İçin Muhasebe Mesleği” oluşturuyor.

Bu kongrede dünyanın 120 ülkesinden uluslararası profesyonel muhasebeciler, uluslararası düzenleyeciler, standart koyucular, hükümet görevlileri ve uluslararası lider muhasebeciler biraraya gelerek, küresel olarak bireylere, yatırımcılara ve iş dünyasına nasıl daha iyi hizmet verilebileceğini tartışacaklar.

Böylesi önemli bir organizasyona meslektaşlarımızın katılması ve destek vermelerini bekliyoruz. Kongreye katılımı ilgili bilgilere internet sitemizden ulaşılabilir.

Uluslararası ilişkiler

TÜRMOB uluslararası muhasebe meslek camiasının önemli aktörlerinden biri haline geldi. Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC)’ın komitelerinde görevler üstlendik. IFAC’ın Gelişmekte Olan Ülkeler Komite Üyeli-

ğine iki yıl için TÜRMOB Genel Sekreteri Nail Sanlı, Küçük ve Orta Ölçekli Muhasebe Firmaları Komitesi Üyeliğine de üç yıllık bir süre için TÜRMOB Eski Genel Başkan Yardımcısı ve Türkiye Denetim Standartları Kurulu Başkanı Masum Türker seçildi.

Bölgesel mesleki örgütlenmelerde de TÜRMOB vazgeçilmez bir güç olmuştur. Akdeniz Muhasebeciler Federasyonu Başkanlığı’nı iki yıldır eski Genel Başkan Yardımcımız Türkiye Denetim Standartları Kurulu Başkanı Masum Türker yapmaktadır. Avrupa Muhasebeciler Federasyonu çalışma gruplarında aktif bir şekilde görev yapmaktayız. TÜRMOB, nisan 2006 tarihinde Güney Doğu Avrupa Muhasebe Gelişimi Ortaklığı (SEEPAD)’a üye oldu.

Muhasebe Denetim Mesleğinde Kamu Gözetim Kurulu (Oversight)

Enron’la başlayan muhasebe skandallarıyla birlikte, tüm dünyada muhasebe denetim mesleğinin güvenilirliğine yönelik arayışlara girildi. Bağımsız bir kurul tarafından muhasebe denetiminin güvenilirliğinin garanti edilmesine yönelik kurullar oluşturuldu. Özü itibarıyla meslek örgütünden bağımsız olarak oluşturulan bu kurullar, muhasebe denetiminde güvenilirliği garanti etmeyi amaçlıyor. Her ülke kendi mevzuatı ve özgün yapılanmasına dayanarak muhasebe denetimi gözetim kurulları oluşturuyor.

TÜRMOB olarak, ülkemizde de Muhasebe Denetimi Mesleğinde Kamu Gözetim Kurulu oluşturmak amacıyla bir çalışma başlattık. Çeşitli ülke uygulamaları ve örneklerini inceledik.

Üyeliğini hedeflediğimiz AB mevzuatında uyum açısından sekizinci direktife uygun model üzerinde çalışmalarımız sürüyor. Ülkemiz koşullarına uygun böylesi bir kurul oluşturmak için çalışmalarımızı önemli bir aşamaya getirdik.

Bilgi teknolojileri

Web tabanlı muhasebe programımız Luca'yı meslektaşlarımızın istifadesine sunduk. Luca programımız her geçen gün artan bir ilgiyle gelişimini sürdürüyor. Uzaktan eğitim programımızı başarılı bir şekilde uyguluyoruz. Uzaktan eğitim programıyla meslektaşlarımıza ve aday meslek mensuplarına kaliteli bir hizmet sunuyoruz.

78 odamızı ve 70 bin meslek mensubumuzu ortak bir platformda buluşturacak olan e-Birlik projemiz son aşamasına geldi. E-Birlik projemiz 2007 başından itibaren odalarımızın ve meslek mensuplarımızın istifadesine sunulmuş olacak. Bu proje ile meslektaşlarımız, bilgi teknolojisinin getirmiş olduğu bir çok yenilikten ve mesleğini yerine getirirken ihtiyaç duyduğu bilgilere kısa sürede ulaşabilecek.

TÜRMOB Üniversitesi

Meslek camiamızın yıllardır arzularından birisi de TÜRMOB Üniversitesi idi. Bu büyük ve kapsamlı projeyi gerçekleştirmek için uzun süredir çalışıyoruz. Ankara'da Gölbaşı Karagedik mevkiinde geliştirilen Bilim ve Teknoloji Bölgesi Kentsel Gelişim Projesi kapsamındaki araziden TÜRMOB'a uygun koşullarda arazi temin edilmesi için bir çalışma başlattık. Bunun yanı sıra Üniversite kuruluş işlemlerine ilişkin hukuksal alt yapı çalışmalarına da başladık.

Mali tatil

Yıllardır üzerinde çalıştığımız konulardan birisi de mali tatil. Başbakan Erdoğan Genel Kuruluma katılarak mali tatil konusunda camiamıza söz vermişti. Aynı Genel Kurulumuzda Ana muhalefet Partisi Lideri Baykal'da destek olacaklarını ifade etmişti. Maliye Bakanımız Unakıtan'da mali tatilin mutlaka gerçekleşeceğinin sözünü camiamıza verdi. Bu talebimizin gerçekleşmesine yönelik çalışmalar hızlandı. Önümüzdeki günlerde bu konuyla ilgili yasal düzenleme yapılmasını bekliyoruz.

Beyan süreleri

Beyan sürelerinin geriye çekilmesi uygulamada büyük sorunlara yol açtı. Müşterilerimizin beyanlarını öngörülen sürelerde vermek hemen hemen imkansız bir durumda bulunuyor. Maliye Bakanlığı bu sorunu geçici çözümlerle gidermeye çalıştı. Oda Başkanlarımızın da katılımıyla Maliye Bakanıyla yaptığımız toplantı da bir mutabakata vardık. Beyan süreleri bu mutabakat doğrultusunda yeniden belirlenecek.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanıyla yaptığımız görüşme sonucu Ek-1 ve Ek-2 bildirimlerinin SSK bildirgesiyle birlikte verilmesi konusunda mutabakata vardık. Bu uygulama da 2007 yılı başından itibaren yürürlüğe girecek.

Dergimizin bu sayısında da ilgi ile okuyacağınızı umduğumuz haber ve araştırmalara yer verdik. Gelecek sayımızda buluşmak dileğiyle...

Nail SANLI
Genel Sekreter

TÜRMÖB Ekonomik Raporu;

Ekonomik tablo sürdürülemez

TÜRMÖB tarafından yayınlanan Ekonomik Raporda ekonomik tablo - nun sürdürülebilir olmadığı saptaması yapıldı. Düşük kur düzeyinin, yerli üretim süreci ile sermaye ve istihdamın dışarıya kaymasına neden olmakta ve ekonomiye onarılmaz zararlar vermekte olduğu görüşü yer aldı.

TÜRMÖB tarafından her yıl düzenli olarak yayınlanan ekonomik raporda, türk ekonomisine ilişkin çeşitli tahliller yapılarak, önerilere yer verildi. Rapor da, 2005 yılı, önceki üç yıl gibi, 1999 ve 2001 yıllarında yaşanan derin ekonomik krizlerin ardından, ekonomik ve siyasi açıdan görece olarak istikrar içinde geçirilen bir yıl olmuştur. Ekonomik alanda sağlanan istikrar ortamına ve hızlı büyümeye; önemli yapısal düzenlemelerin hayata geçirilmiş olmasının, izlenen disiplinli maliye politikasının, güven ortamındaki ve geleceğe ilişkin beklentilerdeki iyileşmenin yanı sıra, başta küresel finans piyasalarındaki likidite bolluğu ve hızlı büyüyen küresel ekonomi olmak üzere dış konjonktürün de göz ardı edilemeyecek katkısı olmuştur.

Gerçekten son dört yıllık dönemde

enflasyonun hızla gerilediği bir ortamda hızlı bir ekonomik büyüme gerçekleştirilmiş, kamu mali yapısı daha sağlıklı bir yapıya kavuşmuş, nominal ve reel faizler hızlı bir şekilde düşmüş, başta özel kesim makine – teçhizat yatırımları olmak üzere yatırımlar tekrar canlılık kazanmış, istihdam hacmi genişlemiş ve ihracat hacminde dikkat çekici bir büyüme gerçekleşmiştir. Ekonomik görünümdeki bu olumlu gelişmeler, 2005 yılı Ekim ayında Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım müzakerelerinin başlamasıyla, uluslararası ilişkilerde de tarihi önemde bir sonuca ulaşılmasında önemli katkıda bulunmuştur.

Yakın geçmiş dönemde ekonomik alanda yaşanan gelişmelere daha yakından bakıldığında dikkat çeken başlıca hususlar şu şekilde özetlenebilir;

2002 yılı ilk çeyreğinde başlayan

ekonomik büyüme kesintiye uğramaksızın 2006 yılı ilk üç aylık dönemine kadar sürmüştür ve GSMH büyüme hızı yıllık bazda, sırasıyla yüzde 7,8, yüzde 5,9, yüzde 8,9 ve 2005 yılında da yüzde 7,8 olarak gerçekleşmiştir,

Yıllık ortalama olarak TÜFE 2001 yılındaki yüzde 54,4 düzeyinden tedrici bir biçimde gerileyerek, 2005 yılı itibarıyla yüzde 8,18'e düşmüştür,

Kamu kesimi borçlanma gereğinin GSMH'ya olan oranı 2001 yılında ki yüzde 16,4 oranından, 2005 yılında yüzde 0,9'a, kamu net faiz ödemelerinin oranı ise, aynı yıllar itibarıyla yüzde 26,4 oranından, yüzde 9,4'e gerilemiştir,

Kamu iç borçlanma ihaleleri ortalama nominal bileşik faiz oranı 2001 yılındaki yüzde 99,1 oranından, 2005 yılı ortalaması olarak

yüzde 16,9'a, söz konusu yıllar itibariyle reel faiz oranı ise yüzde 35,5'ten, yüzde 7,8'e gerilemiştir,

Kamu kesimi net borç stokunun GSMH'ya olan oranı 2002 yılında ki yüzde 78.5 oranından yüzde 55,8'e düşmüştür,

2001 yılında 33.3 milyar Dolar olan toplam ihracat tutarı 2005 yılında dikkat çekici bir hızla artarak 73.4 milyar Dolar yükselmiştir.

Bir diğer önemli olumlu gelişme sabit sermaye yatırımları alanında yaşanmış ve reel anlamda enflasyondan arındırılmış olarak 2001, 2002 ve 2003 yıllarında sırasıyla yüzde 24,4, yüzde 1,4 ve yüzde 1,3 oranında daralan sabit sermaye yatırımları 2004 yılında yüzde 28,1 ve 2005 yılında da yüzde 18,9 oranında önemli bir büyüme sergilemiştir. Yatırım harcamalarındaki hızlı büyüme 2006 yılı ilk üç aylık döneminde de devam etmiş ve sabit sermaye yatırımları, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 10,3 oranında artmış olan 2005 yılı ilk çeyrek yatırım harcamaları toplamına göre yüzde 30,5 oranında yükselmiştir.

Şüphesiz yakın geçmiş dönemde ekonomik alanda alınmış olan bu dikkat çekici mesafe, Avrupa Birliği ile Türkiye arasında yapılmakta olan katılım müzakereleri için gereken AB zirve kararının alınmasını

da da çok önemli bir rol oynamıştır.

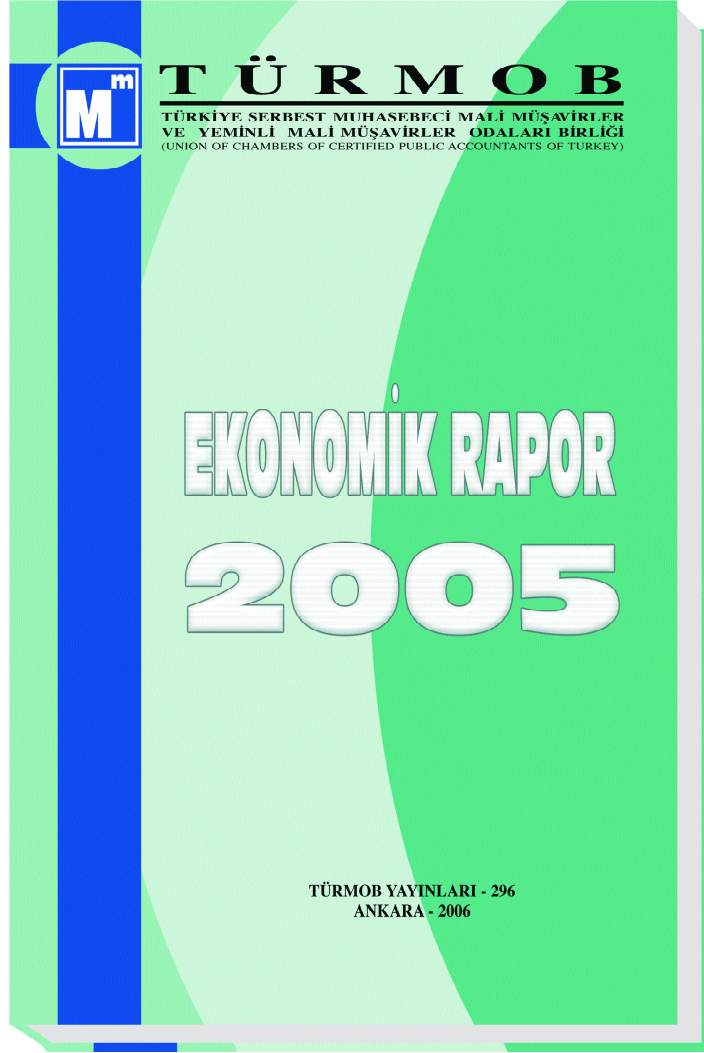
2000 yılı başından buyana ülkemizde, yapılmış olan Stand-by anlaşmaları çerçevesinde doğrudan

eleştiriler almış olsa dahi, içerdiği mali ve parasal politika önlemleriyle ve yapısal düzenlemelerle IMF gözetimindeki bu ekonomik program, ülkemizin ekonomik açıdan daha güçlü ve şoklara karşı da-

ha dayanıklı hale gelmesinde büyük bir katkı sağlamıştır. Programda öngörülen yapısal düzenlemelerin önemli bir bölümünün hayata geçirilmesi ve öngörülen mali ve parasal disiplin uyum gösterilmesi sayesinde, izlenmekte olan program, ekonominin düşük enflasyon ortamında tekrar büyüme süreci içersine girmesini, faiz hadlerinin düşürülebilmesini ve kamu faiz ödemeleri ile borç yükünün kamu gelirlerine ve milli hasılaya olan oranlarında belirgin düşüş sağlanmasını, ayrıca bankacılık kesiminin daha sıhhatli bir yapı-

ya kavuşturulmasını ve sonuçta ekonominin dışsal ve dahili şoklara daha dayanıklı hale gelmesini olanaklı kılmıştır

Ancak bu yılın Mayıs ayında gelişmiş ülkelerin faiz oranlarında artırıma gitmeleri ve uluslararası piyasada risk algılamalarında meydana gelen değişiklik sonucu finansal piyasalarda meydana gelen sarsıntının Türkiye'yi diğer ülkelere göre

Uluslar arası Para Fonu'nun güdümünde, önemli yapısal düzenlemeleri de içeren, sıkı bir ekonomik istikrar, stabilizasyon programı uygulanmaktadır. Bu program başlangıçta benimsediği "döviz kuru çapası" politikasıyla ve Hükümetin gelişmeleri değerlendirip gerekli politika revizyonlarını zamanında yapmamış olması nedeniyle ülkeyi Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizlerine sürüklemiştir. Çok yoğun

çok daha derinden etkilemiş olması, yukarıda özetlenmiş olan olumlu ekonomik görüntünün aslında kırılganlık taşıdığı, şoklara karşı fazla dayanıklı, hatta sürdürülebilir olmadığı şeklindeki kaygılara haklılık kazandırmıştır

Yakın geçmiş dönemde ekonomik alanda gözlemlenen gelişmeler daha yakından ve sorgulayıcı bir gözle incelendiğinde yukarıda çizilen ve istikrara kavuştuğu izlenimi veren bu ekonomik tablonun “sürdürülebilir” olmadığı anlaşılabacaktır. Zira bu tablonun temel dayanaklarından birisi, düşük enflasyonun, hızlı büyümenin, artan yatırımların altında yatan temel olgu olan “yüksek faiz, düşük kur” politikası, diğeri ise, uluslararası finans piyasasında geçtiğimiz Mayıs ayında kısa süren bir daralma gösteren likidite bolluğudur. Yüksek faiz kısa vadeli yabancı sermayeyi çekip, döviz arzını arttırarak kurun düşük kalmasına neden olmaktadır Zira döviz getirip, TL’na çevirip Hazine kağıdına yatırım yapmak uluslararası ölçekte çok büyük gelir getirmektedir. Nitekim dalgalanmalar göstermekle beraber, Mayıs ve Haziran aylarında meydana gelen son düzeltme hareketine rağmen, Türk Lirası, 1995 baz yılına göre veya 2001 krizi ertesinde değerinin tabana vurduğu o yılın yaz aylarına göre yaklaşık yüzde 50 oranında daha değerli konuma gelmiş bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile satınalma gücü paritesine göre TL, iç-dış enflasyon farkı kadar değer yitirmedeği gibi, 2001 kasım ayından itibaren, dalgalanmalar göstermekle beraber sürekli bir değer kazanımı göstermiştir.

Düşük kur enflasyonun düşürülmesine, nihai ithal malı ve girdi fiyatlarını görece olarak dondurmaya hatta geriletme suretiyle önemli katkıda bulunmuştur. Aşırı değer-

lenmiş Türk Lirası tüketim harcamalarını özendirmekte, tasarruf eğilimini azaltmakta, düşük makine-ekipman maliyetleriyle yatırımları genişletmekte ve bu şekilde büyüme hızını yükseltmektedir. Nitekim 2004 ve 2005 yıllarında gerçekleştirilen ekonomik büyümeye katkı sağlayan unsurlar incelendiğinde tüketim ve yatırım talebinin ve ithalat vergilerinin en önemli katkı sağlayan unsurlar olduğu görülecektir.

Şüphesiz düşük kur ihracatı baltalamakta ve ithalatı özendirmektedir. Son dört yıldır ithalat hacminin artış hızı ihracat hacminin artış hızının çok üstünde gerçekleşmiştir. 2001 yılı itibarıyla yüzde 75.7 olan ihracat gelirinin ithalat harcamalarını karşılama oranı 2005 yılı itibarıyla yüzde 63.0’e düşmüştür. Bu eğilim halen devam etmektedir. 2006 yılı Ocak-haziran döneminde geçen yılın aynı dönemine göre ihracat yüzde 11,5 oranında artarken, ithalat tutarı yüzde 18,3 oranında büyümüştür. 2005 yılında dış ticaret açığı 42.9 milyar Dolar (bavul ticareti dahil 32.7 milyar Dolar), cari işlemler hesabı açığı ise 23,1 milyar Dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Borçlanma ve varlık satışı yoluyla finanse edilen cari işlemler açığının GSMH’ya olan oranı 2005 yılında yüzde 6.4’e çıkmıştır. Düşük kur düzeyi bu şekilde yerli üretim süreci ile sermaye ve istihdamın dışarıya kaymasına, ihracına neden olmakta ve dolayısıyla ekonomiye onarılmaz zararlar vermektedir.

“Finanse edilebildiği sürece cari açığın büyüklüğünün önemi yoktur” şeklindeki düşünceler doğru değildir. Düşük kur aşırı ithalata, tüketime ve kaynak israfına yol açmakta, ülke borçlanmakta ve ulusal varlıklar yabancılara satılmaktadır. Düşük kur yerli üretim süreci

ile sermaye ve istihdamın dışarıya kaymasına, ihracına neden olmakta ve dolayısıyla ekonomiye onarılmaz zararlar vermektedir.

2005 yılı “Cari İşlemler Hesabı” açığı 23.1 milyar Doları ya da GSMH’nın yüzde 6.4’ünü bulmuştur. Bu boyutta sürececek cari açığın kısa vadeli yabancı sermaye akımlarıyla veya varlık satışlarıyla sürdürülebilmesi olanaklı değildir.

Dolayısıyla TL’nin değerinde bir düzeltme hareketi olması ve düzeltme hareketinin, yine Eylül 1994, Kasım 2000 ve Şubat 2001’de yaşandığı gibi dövize ani atak şeklinde kendini göstermesi olasılığı büyüktür. Nitekim Mayıs, Haziran 2006 aylarında bu durumla karşı, karşıya kalınmış, kurun daha da yükselmesini Merkez Bankasının yüksek miktarda döviz satış müdahalesi ve faiz artırımı önlemiştir. Nominal ve reel faizler tekrar tırmanmış, ekonomide kapanmış olan bir yara tekrardeşilmiş ve kan kaybı tekrar başlamıştır.

İzlediği para politikasıyla geçmiş dönemde Türk Lirasının aşırı değerli hale gelmesine meydan vermiş olan Merkez Bankası, enflasyon haddinin düşmesinde aşırı değerlenmiş YTL’nin ve artan petrol fiyatlarının genel fiyat düzeyi üzerine gelecek etkisini göz ardı ederek, enflasyon hedeflemesi rejimine zamanı gelmeden geçmiş ve hedefi tutturmak için yine döviz kurunu düşük düzeyde sürdürmeyi tercih etmiştir. Bu tutum, sonuç itibarıyla, dövize ani atakla başlayacak bir finansal ve reel kesim krizini, daha derinleşmiş şekilde yaşanması pahasına, ileriye atmak şeklinde değerlendirilebilir görüşü yer aldı.

Kamu yatırımları yavaşladı

2000 kriziyle hızını kesen kamu yatırımları, düşük artış hızı sergiliyor 2006 yılında kamu yatırımlarında en büyük kaynak ulaştırma ve haberleşmeye ayrıldı. En çok pay alan il ise İstanbul oldu.

Yatırımlarda kamunun payı azalırken özel sektörün payı artış eğilimini sürdürüyor. 2000 krizi ile başlayan kamu yatırımlarındaki gerileme eğilimi son altı yılda varlığını korudu. 2006 yılında kamu 21 milyar 608 milyon 226 bin YTL yatırım hedeflendi. Bu tutarın 6.7 milyar YTL'lik bölümü ulaştırma ve haberleşme sektörüne ayrıldı. Bu sektörü 4.8 milyar YTL ile diğer kamu hizmetleri izledi. Tarım, sağlık, eğitim ve enerji yatırımları toplam içerisinde görece ağırlık kazanan sektörler oldu. Turizm ve imalat yatırımları ise pastanın son sırasına yer aldılar.

Yatırımlar iller bazında değerlendirildiğinde ise 21.6 milyar YTL'lik yatırım pastasından 2.2 milyar YTL ile İstanbul en yüksek payı aldı. İstanbul'u 900 milyon YTL ile Ankara ve 419 milyon YTL ile Bursa takip etti.

2005 yılında 19 milyar 899 milyon YTL'lik yatırımın, en büyük bölümünü bu yıl olduğu gibi 5 milyar 971 milyon YTL ile ulaştırma ve haberleşme sektörü aldı. Bu sektörü 2.5 milyar YTL ile eğitim izledi. 2004 yılında gerçekleştirilen 16 milyar YTL'lik yatırımda, bir önceki yıl olduğu gibi en büyük payı yine ulaştırma ve haberleşme sektörü oluştururken, yine onu eğitim sektörü takip etti. Son yedi yılda

kamu yatırımlarından en büyük payı ulaştırma ve haberleşme sektörü aldı.

Kamu yatırımlarının iller bazında izledikleri seyre baktığımızda Büyükşehirlerin önemli bir yer tuttuğu görülüyor. Nüfus yoğunluğu olan iller kamu yatırımlarından en büyük payı aldılar. Bu genellemeyi sadece bazı büyük ve önemli yatırımların yoğunlaştığı dönemler bozdu.

Kamu Yatırımları

Yıllar	Tutar (bin YTL)
1999	4 611 468
2000	7 612 580
2001	8 197 996
2002	15 533 564
2003	16 009 223
2004	16 093 343
2005	19 899 447
2006	21 608 226

2006 Yılı Kamu Yatırımlarının İller e Göre Dağılımı

Bin YTL

İller	Toplamı	İller	Toplamı	İller	Toplamı
Adana	194 955	Gümüşhane	24 657	Sinop	164 610
Adıyaman	59 771	Hakkari	53 043	Sivas	169 559
A.Karahisar	58 844	Hatay	62 998	Tekirdağ	63 088
Ağrı	51 110	Isparta	48 487	Tokat	80 702
Amasya	24 904	İçel	192 802	Trabzon	189 892
Ankara	900 384	İstanbul	2 263 082	Tunceli	16 509
Antalya	252 177	İzmir	486 576	Şanlıurfa	158 092
Artvin	366 821	Kars	25 592	Uşak	17 681
Aydın	83 886	Kastamonu	110 238	Van	93 407
Balıkesir	131 168	Kayseri	145 645	Yozgat	21 643
Bilecik	11 024	Kırklareli	26 253	Zonguldak	227 266
Bingöl	58 740	Kırşehir	31 990	Aksaray	44 814
Bitlis	41 493	Kocaeli	305 760	Bayburt	2 146
Bolu	49 519	Konya	265 242	Karaman	314 080
Burdur	14 095	Kütahya	70 746	Kırıkkale	70 089
Bursa	418 878	Malatya	41 866	Batman	69 841
Çanakkale	91 392	Manisa	104 622	Şırnak	39 708
Çankırı	15 884	K.Maraş	317 572	Bartın	27 981
Çorum	91 299	Mardin	245 888	Ardahan	37 312
Denizli	74 222	Muğla	176 863	Iğdır	9 058
Diyarbakır	121 230	Muş	70 903	Yalova	78 343
Eedirne	37 525	Nevşehir	9 495	Karabük	28 572
Elazığ	49 542	Niğde	14 268	Kilis	28 186
Erzincan	24 788	Ordu	113 941	Osmaniye	19 853
Erzurum	167 935	Rize	69 716	Düzce	127 993
Eskişehir	223 671	Sakarya	132 724	Muhtelif İller	10 068 030
Gaziantep	110 140	Samsun	229 395		
Giresun	35 662	Siirt	38 348	Toplam	21 608 226

NOT: Yatırım Programında toplam dışı tutulan yatırımlar dahil edilmiştir

Gelişmekte olan ülkeler tüketici kredilerine sarıldı

Küresel bazda yaşanan likidite bolluğu, tüketici kredilerini cazip hale getirdi. Tüketici kredilerin gelişmekte olan ülkelere patlama yaptı. Bu krediler, bir risk unduruda oluşturuyor. Bu yapının sağlıklı bir seyir izleyebilmesi için, makroekonomik istikrar ve bunun neticesinde enflasyon haddi, faiz hadleri ve döviz kurlarına ilişkin belirsizliklerin ciddi şekilde azalmış olduğu bir ortam gerekiyor.

Yeni yükselen piyasa ekonomilerinin hemen tümünde hane halklarınca, tüketicilerce kullanılan kredilerin hacmi süratli bir büyüme gösteriyor. Tüketici kredilerindeki bu hızlı büyümede etkili olan başlıca faktörler olarak; düşük enflasyon oranları, düşen faiz hadleri, yükselen gelir düzeyleri, gayrimenkul fiyatlarındaki hızlı tırmanma, finans kesiminde gerçekleştirilen liberalizasyon, bu ülkelerde yaşanan finansal krizlerin ardından şirketlere verilen kredilerin hacminde meydana gelen daralma ile bu şirketlerin sermaye piyasalarına erişim olanaklarındaki genişleme ve bu piyasalara perakende hizmet vermek üzere giren yabancı bankaların sayısındaki artış sayılabilir. Gerçekten yeni yükselen ekonomilerin çoğunda hanehalklarına verilen

kredilerin hacmindeki genişleme hızı, işletmelere sağlanan kredi hacminden çok daha hızlı bir büyüme gösteriyor.

Türkiye’de de, yakın geçmiş dönemde mevduat bankalarınca hanehalklarına verilen kredi hacminde çok hızlı bir genişleme gözlenmiştir.

Tüketicilere ve hanehalkına sağlanan kredi olanaklarındaki genişleme ve kolaylık, tüketim harcamalarını daha istikrarlı bir çizgiye oturtmakta, yatırım fırsatlarını artırmakta, küçük aile işletmeleri üzerindeki kısıtlamaları azaltmakta ve hanehalkları ile finansal kesimce sahip olunan varlıklara çeşitlilik kazandırmaktadır. Hanehalklarına verilen kredi hacmindeki genişlemeye uluslararası finans piyasalarında hüküm süren likidite bolluğu da

önemli katkıda bulunmuştur. Bu nedenle küresel faiz hadlerinde meydana gelebilecek yükselmeler veya küresel büyüme hızında yaşanacak bir yavaşlama sonucu, hanehalklarının gelir-gider durumları önemli şekilde olumsuz yönde etkilenebilir, baskı altına girebilir. Hatta hanehalklarının gelir-gider durumlarında meydana gelebilecek bir bozulmanın, tüm finans kesimini bir bütün olarak zora sokacağı daha kötü senaryolarla da karşılaşılabılır. Örneğin Kore’de 2002 yılında hanehalklarına, geri ödeme kabiliyetini yeteri kadar dikkate almadan açılan kredilerdeki hızlı yükselme, geri dönmeyen kredilerin hacminde büyük bir sıçramaya yol açmış ve bir çok aile iflas durumuyla karşılaşmıştır. Bazı yeni yükselen Avrupa ülkelerinde ise borçlanmaya dayalı tüketimdeki

Hane Halkına Verilen Krediler
(Milyon YTL. Olarak)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006 Mart
Hanehalkı Kredileri	6 855	4 939	6 638	12 995	26 434	45 497	51 311
Tüketici Kredileri	4 603	2 337	2 266	5 833	12 543	28 129	33 466
Kredi Kartları	2 152	2 557	4 335	7 030	13 717	17 055	17 499
Personele Verilen Krediler	101	46	37	132	174	313	347

Kaynak : TCMB

aşırı şişme, bu ülkelerin dış denge-lerinde bozulmaya yol açmış ve borçluları, başka varlık artışlarıyla güvence altına alınmamış (hedge edilmemiş) faiz ve döviz kuru riskleriyle karşı karşıya bırakmıştır

Diğer taraftan bazı yeni yükselen ekonomilerde finansal kurumların bünyesel zayıflıkları, kurumsal düzeyde yeniden düzenleme olanaklarındaki zayıflık ve gerek yasal gerek kurumsal altyapı eksiklikleri, kredi hacminde hızlı bir büyümenin gözlemlendiği ortamlarda ciddi kırılmalıklar yaratabilmektedir

Hanehalklarına açılan krediler konusunda IMF tarafından Eylül 2006'da yayınlanmış olan "Küresel Finansal İstikrar Raporu – Pi-

yasa Gelişmeleri ve Sorunlar"⁽¹⁾ başlıklı raporda yer alan saptamalar aşağıda ana çizgileriyle verilmektedir:

Yeni yükselen ekonomilerde hanehalklarına açılan kredilerin Gayrisafi Yurtiçi Hasılaya (GSYİH) olan ortalama oranı yaklaşık yüzde 18'dir, ancak ülkeden ülkeye önemli farklılık göstermekte olup, yüzde 3 ile yüzde 64 arasında değişmektedir. Kredi hacminin GSYİH'ya olan oranının en yüksek olduğu bölge Asya olup, onu yeni yükselen Avrupa ekonomileri ve Latin Amerika izlemektedir.

Özel finans kesimince hanehalklarına açılan kredilerin, özel sektöre açılan tüm kredi hacmine olan oranı yeni yükselen ekonomilerle, ge-

lişmiş ekonomiler arasında fazla farklılık göstermemektedir Bu durum yeni yükselen ekonomilerde hanehalkları kredilerinin GSYİH'ya olan oranının düşük olmasının, özel sektöre açılan toplam kredi hacminin darlığından kaynaklanmakta olduğu izlenimini vermektedir.

Yeni yükselen ekonomilerde tüketici kredileri genellikle sabit faizli olarak açılırken, konut kredileri hem sabit hem değişken faizli olabilmektedir. Diğer taraftan hanehalklarına açılan kredilerin faiz hadleri yeni yükselen ekonomilerde gelişmiş ekonomilere göre daha yüksek düzeyde bulunmaktadır. Yeni yükselen Avrupa ekonomilerinde hanehalklarına açılan kredile-

Hanehalklarına Sağlanan Mortgage (ipotekli konut kredisi) Kredilerinin Faiz Yapısı

Sabit Faiz	Değişken Faiz		Karma
Fransa	Avustralya	Malezya	Çek Cumhuriyeti
Almanya	Brezilya	İspanya	Macaristan
ABD	İrlanda	Tayland	Hindistan
	Kore	İngiltere	İtalya
			Japonya

rin önemli bir bölümü döviz bazlı iken, Asya'nın yeni yükselen ekonomilerinde ve yüksek derecede Dolarizasyonun olmadığı Latin Amerika ekonomilerinin çoğunda

ulusal para üzerinden sağlanmaktadır.

Bazı yeni yükselen ekonomilerde özellikle konut sektöründe hükümetlerce desteklenen kredi kurum-

ları bulunmakta olup, bunlar özel ticari bankalarla rekabet içindedirler.

Hernekadar kredi sözleşmesinde yer verilen şartlara bağlı ise de, hanehalklarına kredi veren finans kurumları önemli faiz, döviz kuru, refinansman ve kredi riskleri ile karşı karşıyadırlar. Bununla beraber bu kredilere ilişkin risklerin idaresi ticari kredilere göre daha kolay gözükmemektedir. Daha homojen bir yapıya sahip olduğu cihetle konut kredileri portföyü daha istikrarlı ve bu alanda olası gelişmeleri tahmin etmek daha kolaydır, ayrıca bu borçların yeniden yapılandırılması ve riskleri de aktaracak biçimde sermaye piyasası yatırımcılarına sunulması olanağı bulunmaktadır. Konut kredilerinin refinansmanı ile bu alanda risklerin idaresi ve başkalarına transferi alanında bazı yöntemler uygulanmaktadır. Bu yöntemlerden birisi 'sekürütizasyon'dur.

Sekürütizasyonlar

“İpoteğe dayalı sekürütizasyon” veya **“varlığa dayalı sekürütizasyon”** uygulamasında, sekürütizasyon senedi ya da menkul kıymeti ihraç eden kreditor (banka) sahip olduğu ipotekleri veya diğer varlıkları bir özel amaçlı kuruma veya vakıfa transfer eder. Bu kurum veya vakıf yatırımcılar için ipoteğe veya varlığa dayalı menkul kıymet ihraç eder. Bu kurum veya vakfın iflas durumundan uzakta olması güvence altına alınmıştır öyle ki yatırımcılar sadece verilen kredilere ilişkin anapara ve faiz ödemeleri üzerinde hak sahibidirler. Hane-

Hanehalklarına Açılan Kredilerin Faiz Hadleri (ulusal para cinsinden yıllık % olarak)

	2002	2003	2004	2005
(nominal bazda)				
Bulgaristan	14.8	14.0	12.3	9.8
Macaristan	...	18.1	16.1	13.8
Polonya	...	...	12.1	10.3
Romanya	...	27.4	26.7	12.9
Rusya	21.3	22.0	20.5	20.4
Endonezya	20.2	18.7	16.6	16.8
Kore	7.1	6.3	5.5	5.6
Tayvan	4.6	2.9	2.8	2.8
(reel bazda)				
Bulgaristan	9.0	11.8	6.0	4.8
Macaristan	...	13.5	9.3	10.2
Polonya	...	...	8.5	8.2
Romanya	...	12.1	14.8	3.9
Rusya	5.5	8.3	9.6	7.7
Endonezya	8.3	12.1	14.8	3.9
Kore	4.4	2.8	1.9	2.9
Tayvan	4.8	3.2	1.2	0.3

Not: Türkiye’de Hazine iç borç ihalelerinde ortalama reel faiz haddi 2002 yılında yüzde 26.3, 2003 yılında yüzde 22.5, 2004 yılında yüzde 15.0 ve 2005 yılında yüzde 8.5 olarak gerçekleşmiştir. Konut kredilerinde uygulanan faiz haddi bu düzeylerin üstündedir. 2006 yılı Mayıs-Haziran aylarında finansal piyasalarda karşılaşılan dalgalanma öncesinde konut kredilerinde aylık faiz haddi yüzde 1.09’a kadar gerilemişti. (Yıllık nominal faiz haddi = $1,0109^{12} - 1.0 = 1,1389 - 1.0 = \% 13.89$, yıllık reel faiz haddi = $\% 12.86^*$) Eylül 2006 itibarıyla nominal faiz haddi ancak aylık yüzde 1.8’e kadar gerilemiştir. (Yıllık nominal faiz haddi = $1,018^{12} - 1.0 = 1,2387 - 1.0 = \% 23.87$, yıllık reel faiz haddi = $\% 22.10^*$)

* Önümüzdeki bir yıllık dönemde enflasyon haddinin yüzde 8.0 olarak gerçekleşeceği varsayımıyla.

halklarına kredi veren bankanın acze düşmesi durumunda bu bankanın diğer alacaklıları, bu konut kredisine ilişkin ana para ve faiz ödemeleri üzerinde bir hak iddia edemezler. **‘İpotek bonoları’** sisteminde ise konut kredisi sağlayan banka ipotekli kredi alacakları veya verilen diğer krediler (alacaklar) karşılık (teminat) gösterilmek suretiyle bono ihraç eder. Bu sistemde banka verdiği ipotek kredileri veya diğer kredilerle ilgili risklerini deruhte etmeyi sürdürürken, bankanın ihraç ettiği bonoları satın alan yatırımcıların taşıdığı riski, bonoları ihraç eden bankanın iflası veya ödeme aczi içine girmesi oluşturur.

Bordro İndirimleri

Bazı ülkelerde ise konut kredilerinin geri ödemesi kredi alan kişinin bordrosundan yapılan indirimlerle sağlanmaktadır. Bordrodan yapılan indirim yöntemi uygulanarak konut kredisi verilmesi durumunda, borçluların ödeme aczi içersine girmeleri olasılığı azalmakta, kredinin vakit kaybı olmaksızın geri dönmesi alışkanlığı yaratılmakta, kredi alanların tüketimlerini, borç ana para ve faiz ödemelerinin yapılması suretiyle düşmüş harcana bilir gelirlerine göre ayarlamaları kolaylaşmakta ve kredi kurumları daha fazla konut kredisi verme olanağı elde etmektedirler.

Kredilerin Sigorta Ettirilmesi

İpotekli kredilerde, kredinin sigorta ettirilmesi risklerin bu alanda

uzmanlaşmış kurumlara transfer edilmesi olanağını yaratmaktadır. İpotekli kredilerin arzettiği önemli riskler ipotek sigortası yaptırmak suretiyle karşılanabilir. Örneğin Polonya’da resmen bir ipotek tesis edilmezden önce köprü kredi sağlamak için veya işsiz kalınması olasılığına karşı, borçlanılan kredinin tutarının, konut değerinin yüzde 70’ini geçmesi durumunda ipotek sigortası yaptırılması koşulu bulunmaktadır

Sonuç

Sağlıklı işleyen bir hanehalkı kredilendirme sisteminin kurulması ve geliştirilmesi bir ülkede tüketiciler, bankalar, finans sistemi ve genel ekonomi açısından önemli faydalar sağlayacaktır. Söz konusu finans sisteminin gelişmesinin önemli olumlu refah etkileri olacaktır.

Gelişmiş ekonomilere göre birçok yeni yükselen piyasa ekonomisinde hanehalklarına sağlanan krediler, hızlı büyüme gösterse de, toplam kredi hacmi içindeki payları çok yüksek olmadığı için ülkedeki finansal istikrar için çok büyük bir tehdit oluşturmayacaktır. Ancak kredi hacminde meydana gelen hızlı genişlemelerde sıklıkla karşılaşılabilen riskleri asgari düzeyde tutabilmek açısından hükümetlerin dört alanda ciddi önlem almaları gerekli görülmektedir:

Öncelikle hanehalklarına verilen krediler dahil, kredi piyasalarının sağlıklı gelişmesi açısından, makroekonomik istikrar ve bunun neti-

cesinde enflasyon haddi, faiz hadleri ve döviz kurlarına ilişkin belirsizliklerin ciddi şekilde azalmış olduğu bir ortam vazgeçilemez bir gereklilik arz etmektedir.

Sistemin işleyişi açısından sağlıklı ve iyi düşünülmüş bir kurumsal ve yönetsel düzenlemenin yapılmış olması büyük önem taşımaktadır

Hanehalklarına verilen kredi hacminde sağlıklı bir büyüme sağlanması için, genel yasal çerçeve ve gerekli altyapı oluşturulmalı ve iyileştirilmelidir. Bu çerçevede (1) seküritizasyon (2) karşılık gösterme (teminat verme) sisteminin etkin bir şekilde uygulamaya konulması, (3) kredilerle ilgili bilgi birikiminin sağlanması ve paylaşımı (4) derecelendirme birimlerinin ve kredi bürolarının özendirilmesi (5) borçlandırmanın şeffaf hale getirilmesi alanlarında yeniden düzenlemeler ve reform yapılmalıdır

Sadece banka raporlarına dayalı risk analizlerinin, hanehalklarının borçlanma ve net varlık durumlarının, varlık fiyatlarındaki gelişmelerin ve olası şokların yaratabileceği kırılmalıkların izlenmesi ve ölçümü ile takviye edilmesi gerekir.

Hanehalklarının faiz hadlerindeki veya döviz kurlarındaki oynamalara karşı aşırı duyarlı, kırılmalı olduğu ülkelerde yetkili organlar ve ticari bankalar, yeterli rezervler taşımaları ve bu tür şoklara karşı kriz önleme planları geliştirmelidirler.

(1) IMF, Global Financial stability Report, Market Developments and Issues, Eylül 2006, S. 46 – 73.

Yaşlanma ve finansal piyasalar

Yaşlanan nüfus sadece sosyal güvenlik kuruluşlarını değil ekonominin her alanını etkiliyor. Nüfusun yaşlanması, giderek tüm ülkelerin sorunu olmaya başladı. Sosyal güvenlik açıkları ekonomiyi tehdit eder bir boyut kazandı.

Finansal piyasalar, makro-ekonomik ve mali istikrar için nüfusun yaşlanması'nın etkileri, nüfus patlaması kuşağının emeklilik çağına gelmesiyle daha büyük ilgiyi üzerine çekmeye başladı. IMF'in dergisi Finance and Development'te yayınlanan Makale yaşlanma ve finansal piyasaları ele aldı. Hükümetler için, mali istikrarın tehdit eden konular son yıllarda ileri çıktı ve politika gündeminde emeklilik ve sağlık reformları giderek artan bir öneme sahip oldular. Benzer bir biçimde pek çok emeklilik fonunun zayıf mali pozisyonu, emeklilik ihtiyaçlarını karşılamak için güvenli mali kaynaklar ve risk yönetimi uygulamalarının geliştirilmesi ihtiyacının altını çizdi

Finansal piyasalar, yaşlanmayla ilgili risklerin idaresinde önemli bir rol oynayabilir. Bu nedenle, hükümetler bu alandaki piyasa gelişmelerini desteklemenin ve etkilemenin yollarını aramalı ve politika yapıcılar kamu, özel ve haneler arasında riskin uygun bir biçimde paylaşılmasını yeniden gözden geçirme durumundadırlar. Bazı durumlarda, hükümetler basitçe bir çerçeve çizerler ya da problemli piyasa konularına ilgilerini çekmek üzere piyasa paydaşlarının etkileriyle. Diğer durumlarda, hükümetler bir nevi asgari güvence kapsamı düzeyi sağlamak üzere doğrudan müdahale etme ihtiyacında olabilirler. Hanelere daha fazla riskin yönlendirilmesi, söz konusu riskleri yönetmek üzere bazı yetenekleri

sağlamak üzere ek önlemler almayı gerektirecek olsa da bazı riskler en iyi haneler tarafından yönetilebilir. Bu alternatiflerin herhangi bir kombinasyonunun seçilmesi, kültürel ve sosyal algılamaların yanında yerel ve bölgesel finansal piyasalar ve kurumların derinliği ve karmaşıklığı tarafından etkilenecektir.

Hükümetler, insiyatifi ele alan ve kapsamlı bir risk yönetim stratejisi takip eden uzun-dönemli risk yöneticisi de olmalıdır. Bunu yaparken, geniş piyasa girdilerinden ve risk yönetim enstrümanlarından fayda sağlayabilirler. Çok az hükümet, bu konuda yaşlılıkla ilgili sıkıntılarla karşı karşıya gelmiştir. Politikacıların tipik kısa-vadeli odakları ve toplumun geneli, söz

konusu uzun-vadeli zorlukları ele almak için acil harekete geçişi sıklıkla engellemesine rağmen, kamu denetçilerinin ve yasa koyucuların incelemeleri, ekonomi medyası, uluslararası finansal kuruluşlar ve yatırımcılar ile muhtemelen yerel hane halkları, yaşlılıkla ilgili problemler hakkında politik vurguları artırması olasıdır

Büyüyen uzun-vadeli riskler

Nüfus yaşlandıkça, emeklilik fonlarının yükümlülüklerinin görece büyüklüğü artar, fakat toplam teorik düzey potansiyel olarak tanınan düzeyi küçük gösterir. Maaş-esaslı emeklilik planları üzerindeki yaşlanmanın olumsuz etkisi, 2000 yılından beri, düşük hisse senedi piyasası kazançları ve düşük faiz oranlarıyla şiddetlenmiştir. Bunun bir sonucu olarak, son iki yıldır fonlama yolları bir şekilde istikrarlı gibi gözüktse de bu tür planların çoğu yetersiz fonlanmakta. Maaş-esaslı emeklilik planları üzerinde artan baskı, emeklilik gelirleri için daha düşük yenileme oranlarına sebep olabilir ve ABD, Avrupa ve Japonya'daki yatırım-esaslı ve hibrid emeklilik planlarına doğru olan eğilimi hızlandırmakta. Ancak, yatırım-esaslı planlardaki katkı oranı düşük olma eğilimindedir ve bu tür planlara katılımın gönüllü olduğu durumlarda, pek çok ülke katılım oranlarının da düşük olma eğilimini yaşamakta. Bu faktör emeklilik tasarruflarını negatif etkilemekte.

Bazı ülkelerdeki haneler, istenen geri ödeme oranlarına ulaşmak için tasarruf düzeylerini ayarlamıyor-

lar. İngiltere'de Emeklilik Komisyonu'nun 2006 raporuna göre, pek çok hane belirgin bir biçimde yetersiz tasarruf yapıyor. ABD'de yeni geliştirilen ulusal emeklilik risk endeksine göre, çalışma yaşındaki hanelerin yaklaşık yüzde 45'i yetersiz emeklilik maaşıyla sonuçlanacak bir riskle karşı karşıyalar.

Maaş-esaslı emeklilik planlarından yatırım-esaslı planlara geçiş, etkin bir şekilde riskleri hükümetler ve emeklilik fonlarından hanelere transfer etmekte. Bu riskler, piyasa riskleri (ör. faiz oranları, hisse senedi ve kredi), enflasyon riski (endekslemenin düşürülmesi ya da ortadan kaldırılması gibi), yatırım planlamaları ve uzun ömür riskini (uzun ömürlü emeklilik kaynakları) kapsamakta. Yaşlanma aynı zamanda haneleri, sigortacıları ve hükümetleri de büyük sağlık bakımı riskleri ile karşı karşıya bırakmakta. Son yıllarda, tıp teknolojisindeki gelişmeleri yansıtır biçimde sağlık bakımı giderleri, hanelerin gelirlerini ve pek çok ülkede genel enflasyonu aşacak kadar yükseldi.

Hükümetlerin perspektifinden bakacak olursak, emeklilik ve sağlık bakımı planlarının üzerindeki artan finansal baskılar, ciddi uzun-vadeli sorunları ortaya koymakta. Yaşlanmayla alakalı maliyetler belirti göstermez fakat devletin belirgin sorumluluklarına bir işveren ve kamu sosyal hizmet sağlayıcı olarak rolünü de eşlik eder. Ayrıca, devletin sorumlulukları resmi taahhütlerin de ötesine gider ve "son sigorta mercii" rolünü de ihtiva eder. Bu ilave ve olası belirgin kati ve ileri-

de ortaya çıkabilecek yükümlülüklerin kaynağıdır

Önümüzdeki on yıl içinde, nüfusun yaşlanmasıyla ilgili kamu harcamalarının (emeklilik maaşı, sağlık bakımı ve uzun-vadeli bakım) payının GSMH içinde nispi olarak ciddi bir biçimde artması muhtemeldir. Yeni reformların yapılmaması, herhangi bir alandaki harcama kısıtlaması ya da risklerin dağılımındaki değişiklikler halinde, yaşlanma ve ilgili hükümet yükümlülüklerinin finansal maliyeti, kamu maliyesi ve ülke reytingi üzerinde yoğun baskılar üretme potansiyeli vardır. Buna ek olarak, bu yaşlılıkla ilgili yükümlülüklerin tahmini ve kapsamı hakkında da ciddi belirsizlikler bulunmaktadır.

Finansal piyasalar nasıl yardım edebilir?

Uzun-vadeli risklerin ve yükümlülüklerin idare edilmesi yanında uzun-vadeli tasarruf ve yatırımları artırmak için çeşitli finansal araçlar gerekmektedir. Ancak bu araçların ve piyasaların çoğu ya az gelişmiş durumda ya da daha yeni kurulmak zorunda.

Emeklilik fonlarının yöneticileri, daha iyi süre yönetimine, uzun ömürlü ve enflasyon riskine yardımcı olması için düzenli olarak yeni araçların ve mevcut hisse arzının kati biçimde artırılması zorunluluğunun stresini yaşamakta. Söz konusu araçların erişilebilirliği, daha fazla piyasaya-dayalı ya da riske-dayalı düzenleyici çerçevelerin devreye girmesini tamamlar. Bu araçlar, uzun-vadeli (30 yıl ve daha çok) ve enflasyona endeksli bono-

ları kapsar. Pek çok ülkede, bu tür bonolar için piyasaları daha da geliştirilmesini gözlemlenmiştir, ancak bunlar emeklilik fonlarının ve sigorta şirketlerinin potansiyel talebine göre, görece küçük kalmıştır.

Haneler için emeklilik planlarının en önemli unsuru, uzun-vadeli tasarrufları emeklilik boyunca güvenilir bir gelir akışına dönüştürme yeteneğidir. Akademisyenler ve politikacılar giderek artan bir biçimde kişilerin en büyük emeklilik risklerinin uzun ömürlü emeklilik varlığı olduğu sonucuna varmakta.

Sermaye piyasalarının daha az gelişmiş olduğu ülkelerde, haneler ve kurumsal yatırımcılara sunulan tasarruf ve yatırım araçlarının çeşitliği sınırlıdır. Bu ülkelerdeki sermaye piyasalarındaki gelişmeler – kredi piyasaları da dahil olmak üzere – haneler ve kurumsal yatırımcıların risk-dönüş profillerini geliştirirken daha büyük portföy çeşitliliği fırsatları sunabilir.

Daha gelişmiş ekonomilerde bile, kurumların ve hanelerin kullanacağı uzun-dönemli tasarruf/yatırım ve risk yönetimi araçlarının yelpazesini genişletmek üzere risk-transfere piyasaları da dahil olmak üzere yeni ürünlerin ve pazarların geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

Genel olarak düzenlemeler, teknoloji ile veri kalitesi ve ulaşılabilirliğinin Pazar gelişimi ve yenilikler üzerinde oldukça büyük önemi vardır. Özelde, pazar katılımcıları ve akademisyenler daha sıkı bir denetleyici çerçeveye olan ihtiyacın altını çizmekte. Örneğin 1980'lerin

sonuna kadar Basel düzenlemeleri, bankaları kredi risklerini satmaya ve daha likit bilançolar oluşturmaya teşvik etmişti ve teknolojik gelişmeler bankaların kredi risklerini daha iyi değerlendirmelerine imkan vermekte. Avrupa'daki sigorta denetimiyle ilgili olan yakında çıkacak olan "Ödeme Gücü II" ilkeleri, benzer bir biçimde daha büyük risk-transfere faaliyetlerini de kapsayarak, sigorta sektöründe yeni risk yönetim uygulamalarını desteklemek üzere kullanılıyor.

Risk yöneticisi olarak hükümet

Emeklilik ve diğer menfaat sistemleri üzerinde devam eden reformlar, bazı ülkelerde bu konudaki kamu bilincini artırdı, fakat bu sadece ilk adım. Özellikle de yaşlanmayla alakalı risklerin uzun vadeli ve sistemik olmasından dolayı, hükümetler giderek kendilerini bir risk yöneticisi olarak görmeliler. Bunu yaparken, üç geniş, muhtemelen birbirini tamamlayıcı yaklaşımı dikkate almalılar:

- Yaşlanmayla ilgili risklerin yönetilmesi için özel sektörü eksik yanları olan piyasaları ele almalarını cesaretlendirmek için çeşitli politika mekanizmaları kullanmak;
- "son sigorta mercii" olarak hareket etmek ve belki geçici olarak, bu risklerin bazılarını doğrudan var farz etmek; ve
- hanelerin bu riskleri üstlerine almak ve yönetmek üzere en iyi şekilde pozisyon alıp almayacaklarını belirlemek.

Makul değer muhasebesi emeklilik

raporlamalarına daha fazla disiplin getirmişken, bununla birlikte giden kararsızlık emeklilik fonlarının risk profilini tam bir biçimde yansıtmayabilir ya da uzun-vadeli emeklilik yükümler üzerinde risk yönetimini doğru bir biçimde odaklanamaz. Ayrıca, önemli bir soru da, bu reformların, finansal istikrarı sağlayan emeklilik fonları ve sigortacıların uzun-dönemli yönelmelerine eksiltip eskitmeyeceği.

Kamu desteğini sağlamak

Yaşlanmayla ilgili sorunlar tüm ülkeleri alakadar eder ve zamanla daha az duyulur olmaz. Aksine, riskler birikme eğilimindedir ve zaman geçtikçe bir dizi bununla alakalı sosyal, ekonomik ve finansal zorlukları şiddetlendirmektedir. Ayrıca, hükümetler, yerel iş dünyasını ve finansal piyasaları geniş anlamda, yatırım sermayesi için rekabet ederler ve yaşlanmanın potansiyel ekonomik etkileri, makroekonomik ve finansal istikrarı olduğu kadar bunların rekabetçi pozisyonlarını da negatif bir biçimde etkiler.

Bu ve bunun gibi faktörler politikacıları, söz konusu olumsuz etkileri azaltmak için daha acil politik inisiyatifler almaya mecbur etmelidir. Bu zorlukların ve benzer reformların çoğunluğunun çok-kuşaklı karakteristiği de göz önüne alınarak, söz konusu girişimlere şimdi başlamak önemli. Bu zorlukları ele almada yaşanacak bir gecikme, sadece kaçınılmaz olan ekonomik maliyeti ve mali etkileri artıracaktır.

Petrolde devlerin iktidarı sallanıyor

Enerji sektöründe yaşanan gelişmeler petrol devlerinin iktidarını sarsmaya başladı. Dünyadaki sınırlı rafinaj kapasitesi, ücra ve zorlu bölgelerdeki yeni enerji kaynaklarına erişim ve alternatif yakıtların geliştirilmesi alanlarında kritik ticari savaşlar, küçük ve fırsatçı şirketleri ön plana çıkarıyor.

Son yıllarda artan petrol fiyatları, alternatif enerji arayışlarını da ön plana çıkardı. Yaşanan gelişmeler petrol devlerinin iktidarlarının sallandığını gösteriyor. Deloitte'nin "Petrol ve Doğalgaz Sektöründe Rejim Değişikliği" başlıklı raporu bu gelişime vurgu yapıyor. Enerji fiyatlarındaki yükselişin ve alternatif yakıtların sektöre etkilerinin incelendiği rapora göre, alttan gelen yenilikçi şirketlerin rekabet güçleri, bugün sektörde lider pozisyonda olan dev şirketleri tehdit ediyor.

Petrol ve doğalgaz sektöründeki yeni gelişmeler sektörün önde gelen şirketlerini çok zor rekabet ko-

şullarıyla karşı karşıya bırakmaya başladı. Deloitte, "Petrol ve Doğalgaz Sektöründe Rejim Değişikliği" başlıklı raporunu yayımladı. Rapora göre, 1800'lü yıllardan bugüne kadar ciddi çalkantılar yaşanmasına rağmen, temel dinamikleri bugüne kadar istikrarlı kalan bu sektördeki büyük firmalar, bugün ciddi risklerle karşı karşıya bulunuyor. Enerji fiyatlarındaki yükseliş ile küçük ve yenilikçi firmaların rekabeti enerji sektöründeki dengeleri alt üst etmeye aday görünüyor. Yeni dinamikleri iyi değerlendirememeleri halinde petrol devlerinin geleceği tehlikeye girebilecek.

Son yıllarda enerji fiyatlarında yaşanan muazzam yükseliş, yeni ve daha ucuz enerji alternatifleri arayan tüketiciler ve üreticiler üzerinde baskı yaratıyor. Sundukları daha ucuz alternatifler ile yükselen yenilikçi şirketler, petrol ve doğalgaz pazarındaki rekabetin görünümünü değiştiriyor. Deloitte'ün çalışmasına göre, piyasada ciddi bir bozulmaya yol açabilecek bu durum, günümüzün pazar lideri şirketleri açısından önemli riskler doğurabilir.

Rapor, petrol sektörü değer zincirinin üç ana bileşeni olan perakende, rafinaj ve arama ve üretimde ortaya çıkan risklerin önde gelen petrol şirketlerinin karlılığını olumsuz

yönde etkileyeceğini ortaya koyuyor. Her üç alanda da, petrol sektörünün tüm tarihi boyunca en tepede kalmayı başarmış uluslararası devlerin sonunun gelmesi anlamı taşıyabilecek “yıkıcı güçler” ortaya çıkıyor “Yıkıcı Güç” kısaca iş dünyasında alışılmışın dışında davranış biçimiyle çok büyük başarılar elde etmek diye tanımlanabilir. Temelinde devlerin dikkatini çekmeyen müşterileri ve/veya yöntemleri deneyerek çok büyük yatırımlarla büyümeyi hedefleyen devlerden çok daha hızlı sonuçlar almak yer almakta.

Tüketicinin fiyat hassasiyetinin artması ve bugüne kadar fiyat odaklı rekabette avantaj sağlamış olan markalar arasındaki ayırımların ortadan kalkmaya başlamasıyla birlikte, otomotiv yakıtlarındaki pazar paylarını artıran pera-

kende satış noktaları ilk yıkıcı gücü oluşturuyor. Ucuz yakıt şirketlerinin, ilaç, bakkaliye ve diğer mallarda olduğu gibi benzinde de aynı başarıyı sağlamaları halinde, petrol devlerinin pazar payları giderek azalacak.

İkinci yıkıcı güç ise, önde gelen firmaların Avrupa’daki ölçek ekonomisinden sağladıkları avantajı tehdit eden, atık ve petrol karışımından yakıt elde eden şirketlerin yükselmesi oluşturuyor. Bu şirketler,

fiyattaki rekabeti körüklüyorlar. Yenilikçi, küçük firmalar, büyük petrol şirketlerinin rafinerilerinden ucuza satın aldıkları petrol atığın dan ürettikleri benzini satıyorlar. Bu şirketler, yeni iş modelleri ile dev rakiplerinin kar marjlarını azaltmayı başarıyorlar.

Son olarak, sektörün üç temel alanında faaliyet gösteren büyük kuruluşların petrol aramalarında, saha hizmetleri sağlayan şirketlerin re-

cek. Bu durum Arama ve Üretim’deki karlılığı etkileyecek. Petrol devleri, bugünkü yoğun rekabet ortamında, yeni teknolojilere ve petrol alanlarına erişebilmek için, taşeron şirketlerle işbirliği yapmaya zorlanabilirler.

Dünyadaki sınırlı rafinaj kapasitesi, ücra ve zorlu bölgelerdeki yeni enerji kaynaklarına erişim ve alternatif yakıtların geliştirilmesi alanlarında kritik ticari savaşlar verildiğini vurgulayan

Deloitte sektördeki yeniliklerin tüm tabloyu değiştirebileceğini vurguladı.

Sürekli artan talep ve küresel belirsizlik yüzünden yükselen petrol fiyatları, bugüne kadar marka ve kalitenin ön planda olduğu petrol ve benzin sektöründe, fiyatı öne çıkarmıştır. Petrol faturalarının sürekli kabardığı bu dönemde alternatif

kabetiyle karşı karşıya kalması da ciddi bir tehdit oluşturuyor.

Bugüne kadar büyük firmalar tarafından taşeron olarak kullanılan bu şirketler, Arama ve Üretim alanında ağırlıklarını iyice artırmış durumdalar. Mevcut koşulların devam etmesi halinde, petrol arama alanındaki rekabet, ham petrol çıkarmanın zor olduğu ücra bölgelere ve nispeten daha küçük yataklara yönelecektir. Yeni teknolojilere daha fazla yatırım yapmak gereke-

yakıtlara olan talebin artmasını bekliyoruz. Bugüne kadar, çelikten disket sürücülere, havayolu hizmetlerinden finansal hizmetlere, perakendecilikten BT danışmanlığına kadar pek çok sektörde yıkıcı güçler dengeleri bozdu ve tepedeki oyuncular alaşağı edildi. Petrol devlerinin de aynı kaderi paylaşım paylaşmayacağını piyasadaki gelişmeler ve bu şirketlerin takip edeceği yol belirleyecek görüşünde.

Avrupa'da iç göç

İş gücünün serbest dolaşımı, Avrupa Birliğinde iç göç sorunu yaşatmadı. İş gücü, ücretlerin yüksek olduğu ülkelere yönelik önemli bir tehdit oluşturmuyor. Yatırımcıların iş gücünün ucuz olduğu ülkelere yönelmeleri, bu ülkelerde iş olanaklarını artırırken, göçü de engelliyor.

4 -5 Eylül 2006 tarihinde Helsinki'de düzenlenen Finlandiya Ekonomik Konseyi ve Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi tarafından gerçekleştirilen konferansta Finlandiya Bankası Başkanı Erkki Liikanen Avrupa'da işgücü hareketliliği konusuna değindi.

Liikanen, yaptığı sunumda, para politikasının, ister mesleki ister coğrafi olsun işgücü hareketliliği ile doğrudan bağlantısı olmadığını, ancak çeşitli yansıma etkileri olduğunu ifade etti. Sözde "optimal para alanı" teorisine göre, üretim faktörleri- işgücü dahil- prensipte euro bölgesinde esnek bir şekilde hareket etmeli.

Euro bölgesinde göç konusunda resmi hiçbir sınırlama olmaması nedeniyle konu bu değildir. Hareketliliğin esnek olmayışı, AB (Avrupa Birliği) ülkelerinde çeşitli işsizlik kademelerinde kendini göstermektedir.

Avrupa'da özellikle de AB'de gerçekleşen iç göç ele alındığında, bunun işgücü ve sermayenin küresel olarak yeniden tahsis edilmesinin bir parçası olduğunun akılda tutulması çok önemlidir.

Uluslararası ekonominin açılması takiben, gelişmiş ülkeler dünya ekonomisinde işgücü oranının güçlü şekilde atması ile yüzleşmeye zorlanmakta. İş yeni üye devletlerden, ücretlerin daha düşük

olduğu ülkelere akmakta; işgücü de ücretlerin daha düşük olduğu ülkelere doğru hareket etmekte.

Bu değişiklikleri takiben dünya ekonomisindeki üretkenlik artacak ve ücret ve fiyat artışları gelişmiş ülkelerde yavaşlayacak. Bu gelişme faiz oranlarının daha düşük seviyelerde tutulmasını desteklemekte.

AB'nin genişlemesi, AB içinde sermaye yerine işgücünde daha yüksek orantılı artış ile sonuçlanmakta. Ancak, küresel değişim ile karşılaştırıldığında AB'nin iç üretim faktörlerindeki değişim çok küçük olmakta.

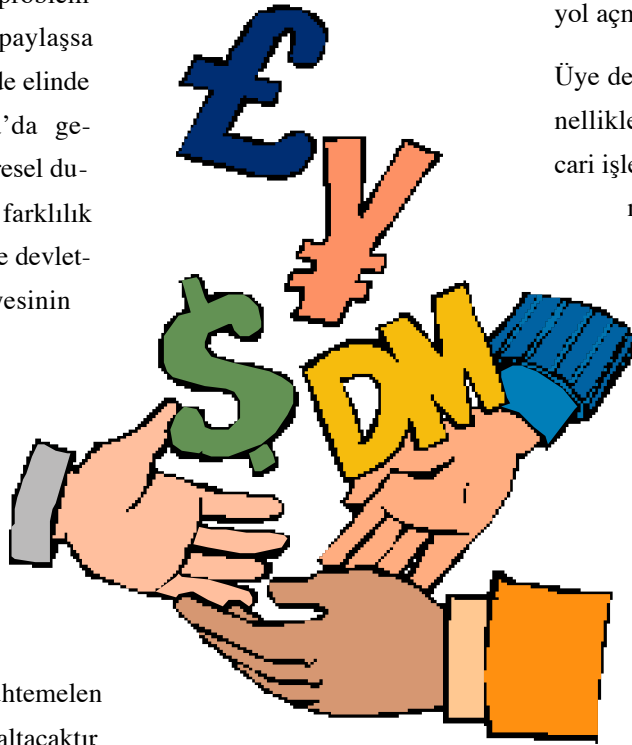
AB içindeki işgücü ve sermayede

gerçekleşen iç göç çok büyük dikkat çekmesine rağmen, sağladığı avantajlar ve dezavantajların ilk önce düşünüldüğünden daha zayıf kaldığı görülmekte. Yeni üye devletlerden eskilerine doğru yoğun bir göç gerçekleşmemekte.

Avrupa’da gerçekleşen işgücü ve sermaye iç göçü küresel problemler ile ortak özellikleri paylaşıp da önemli değişiklikleri de elinde bulundurmaktadır. Avrupa’da gerçekleşen iç göçe göre küresel durum ile ilgili olumlu bir farklılık hem eski hem de yeni üye devletlerde genel eğitim seviyesinin üç aşağı beş yukarı aynı seviyede olduğu gerçeğidir. Bu durum doğal olarak ekonomilerin belirgin bir şekilde entegrasyonunu kolaylaştırmakta ve hızlandırmakta ve muhtemelen işgücü göçü ihtiyacını azaltacaktır

Yeni üye devletlerdeki yüksek eğitim düzeyi, yeni üye devletlere IT (bilgi teknolojisi) fonksiyonları gibi daha yüksek ehliyetli personel gerektiren fonksiyonların kaymasını hızlandırmaktadır. Daha yüksek eğitilmiş işgücünün ödeme düzeyi yeni üye devletlerde, eski üye devletlerde karşılaştırılabilir maaşların büyüme oranı yavaşlarken, yükselmektedir. Yaşam standardında satın alma gücüne ayarlı fark daralmaktadır.

Doktorlar ve hemşireler gibi bazı meslek gruplarında- ki bunlara komünist dönemde çok kötü ödeme de bulunuyordu- göç daha fazladır. Bu durum bu meslek gruplarında çalışanları azalan ülkelerde çok büyük sorunlara yol açmaktadır. Yine de

kendi ana karalarında kalmayı tercih eden insanların çoğunlukta olduğu açıktır İş gücü göçü ihtiyacı sermayenin iş gücüne doğru kayması halinde azalacaktır. Bu durum, genel olarak Avrupa’da gerçekleşmektedir.

Küresel gelişmeler ile AB’nin iç gelişmeleri arasındaki farklılıklar sermaye akışlarında bulunabilir. AB içindeki gelişmeler “normal teoriyi” takip etmektedir; yatırım

zengin ekonomilerden daha düşük sermaye stokunun olduğu ekonomilere akmaktadır. Tersine, küresel gelişmeler bunun tam tersi bir yol almıştır: yatırım, gelişmiş ve artı değere sahip (surplus) çok gelişmemiş ekonomilerden ABD’ye doğru akmaktadır. Bu durum dolaşısıyla çok önemli bir tartışmaya yol açmaktadır.

Üye devletlere yatırım akışları genellikle bu ekonomilerde büyük cari işlem açıklarında yansıtılır Finansal koşullardaki bu denge-sizlikler ekonomi politikalarında ve merkez bankalarında dikkate alınmalıdır. Büyük bir cari işlem açığı her zaman olmasa da çoğu kez ciddi bir problemdir. Eğer açık, istikrarlı ve uzun dönemli düzenlemelerle finanse edilir ve fonlar etkin reel yatırımda yönetilirse, büyük

bir cari işlem açığı ekonominin zayıflığından çok güçlülüğünün bir göstergesi haline gelir.

Genellikle, yeni üye devletlerde açığın finansmanı oldukça güvenlidir. Uluslararası şirketlerde iç finansman gibi düzenlemeler şimdiden tecrübe edilmektedir. Ancak bazı ülkelerin borçluluk oranı kesin şüpheler doğurur. Yatırım transferi için birincil sebebin sa-

dece üye devletin daha ucuz işgücü olarak görülmesi değil fakat büyük ölçüde şirketlerin yeni üye devletlerin hızla büyüyen pazarlarında varlıklarını kurmak ve tedarik zincirlerini çeşitlendirmek konularındaki istekleri olarak görülmesi olumlu bir gelişme olarak ele alınabilir.

AB içindeki sermaye akışlarının para kuru düzenlemelerinden bağımsız olmasına rağmen, euro bölgesindeki sermayenin esnek şekilde hareket etmesi tamamen etkili değildir. Avrupa finansal piyasalarının bütünleşmesi halen tamamlanmamıştır. Pek çok anket, daha yüksek borçların ve likiditenin ve ödeme transferleri ve menkul kıymet piyasalarının verimliliğinin artmasının ekonomik yapıların dönüşümüne önemli bir katkıda bulunacağını göstermekte.

İşgücü hareketi bir dizi problem ile karmaşık hale gelmekte. Yetersiz yabancı dil becerisine sahip bir kişinin yabancı bir ülkeye göç etmesi ve niteliklerinin altında işler alması zordur. İşgücü kaybeden ülkeler aktif bir işgücünden yoksul kalır ve baskılar maaşlardaki farklılıkları şiddetlendirebilir. İşgücü alan ülkelerde daha çok, bunun tersine, oldukça düşük ücrette çalışmayı isteyen rakipler olarak görülen yeni gelenler kabul edilmez. Uzun dönemli avantajlardan ise büyük ölçüde tüm taraflar faydalanabilir. İşgücü alan ülkelerde

ekonomik büyüme hızlanacak ve zaman içerisinde tamamlanmış sektörlerde eski işçilerin maaş düzeyi de artacaktır.

Bugünkü göç hareketinde önemli bir faktör de göç edenlerin kuvvetle muhtemelen evlerine daha erken döneceğidir. Yapılan son değerlendirmelerde, pek çok göçmenin, eninde sonunda gelişmiş beceriler ve birikmiş refaha sahip olarak evlerine döneceği ve bu durumun kendi ülkelerindeki ekonomik gelişime yardımcı olacağı ortaya konulmaktadır.

Her iki doğrultuda gerçekleştirilen büyük çaplı bir göç AB içinde üretkenlikte ve ekonomik faaliyetle ortaya çıkacak gelişmelere önemli ölçüde katkıda bulunacaktır. Bu durum eğitim düzeyinin, ülkeden ülkeye teknik bilgi ve bilgi ağları transferlerinin artmasına yol açacaktır. Bu konuların, özellikle göç ile ilgili problemlerle karşılaşıldığında ciddi bir şekilde ele alınması ve üzerinde durulması gerekmektedir.

Denge gereği, görece ılımlı net göç akışlarının amaçlanması şüphesiz önemlidir. Örneğin nüfusun yaşlanmasının tüm AB ülkelerini etkileyeceği açıktır, fakat bunlardan hiçbirinin diğer AB ülkelerindeki genç nüfusu etkileyerek mücadeleyi ele alması muhtemel değildir.

Göç şüphesiz esas olarak piyasaya dayalıdır. Üretim yapısındaki deği-

şimin kaçınılmaz olduğu ölçüde, ekonomi politikası aracılığıyla geciktirilmemeliler, fakat daha çok bu değişiklikler nedeniyle ortaya çıkan problemler halinde desteklenmelidir. Geçiş dönemindeki problemler de kabul edilmeli fakat değişikliklerin bir sonucu olarak ortaya çıkan avantajlar da vurgulanmalıdır.

Üye devletler ve Avrupa Komisyonu şimdiden iş gücünün serbest dolaşımı için büyük destek vermekte ve bunu göçü sınırlayan engelleri kaldırarak ve göçü kolaylaştıran aktif önlemler başlatarak yapmakta. Destek iş yerlerinden çok çalışanlara kanallı edilmeli. Göç ile ilgili olarak eğitim ile mesleki ve coğrafi destek ve güvenlik, iş gücünün yeniden tahsis edilmesini kolaylaştırmak için hükümetlerin alması gereken kilit önlemlerdir.

ECB (Avrupa Merkez Bankası) ve AB içinde yer alan diğer merkez bankaları, bölgedeki finansal piyasaların ve ödeme sistemlerinin bütünleşmesini ve verimliliğini artırarak bölgesel ve mesleki olarak iş gücünün dağılımını genişletebilir. Bu kalkınma çalışmasının doğal olarak hükümetler tarafından paylaşılması gerekmektedir.

Sonuç olarak durumun iyileştirilmesine yönelik yapacak pek çok iş bulunmaktadır.

Yerel vergiler

Hükümetin hazırladığı ve TBMM’ne sevk edilen İl Özel İdaresi ve Belediye Gelirleri Kanun Tasarısı bir çok yeni vergi getiriyor. Kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte dolaylı vergilerin ağırlığı daha da artacak.

Hükümet tarafından hazırlanan ve Bakanlar Kurulu’nda kabul edilerek TBMM’ni sevk edilen, İl Özel İdaresi ve Belediye Gelirleri Kanunu Tasarısı yerel yönetimlere önemli yetkiler ve kaynak bulma imkanı sağlıyor. 78 madde ile 10 geçici maddeden oluşan kanun tasarısı Mecliste öncelikli olarak görüşülecek.

Kanun, il özel idarelerinin ve belediyelerin vergi, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınan ücret ve diğer gelirleri ile bunların konusu, mükellefi, matrahı, oran ve tarifesı, istisna ve muafiyetleri, tahakkuku ve tahsili ile bu idarelere genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamı üzerinden ayrılacak payları düzenliyor.

Tasarı, bina vergisinin oranını konutlarda binde 1,5, diğer binalarda ise binde 3 olarak belirliyor. Büyükşehir belediyelerinin olduğu bölgelerde bu oran bir kat artırımla uygulanacak. Arsa ve arazi vergisinin oranı arsalarda binde 5, arazilerde ise binde 2 olacak, yine büyük şehirler belediyesinin olduğu bölgelerde yüzde yüz zamlı uygulanacak. Belediyeler alt yapı hizmeti yaptıkları takdirde vergi değerini artırma yetkisine sahip olacaklar.

Düzenleme ilan ve reklam vergisini de kapsamlı bir şekilde yeniden ele aldı. Verginin tutarı artırılarak kapsamı genişletildi. Gökyüzünden yapılacak reklamlara bile vergi getirildi.

Hipodrum, araba yarışı, sinema,

konser, lunapark, sirk, spor müsabakaları ve benzer yerlere gidenler bilet bedelinin yüzde 10’u oranında eğlence vergisi ödeyecekler. Bar, gece kulübü, diskotek gibi yerlerden günlük 80 YTL eğlence vergisi alınacak. İnternet salonlarından 5 YTL, kahvehane ve kaffelerden günlük 4 YTL eğlence vergisi alınacak.

Elektrik, hava gazı, doğal gaz ve likit petrol gazı tüketimi Elektrik ve Gaz Tüketim Vergisine tabi olacak. Bu verginin oranı tüketim bedelinin yüzde 1’i ile 5’i olacak.

Otel, motel, tatil köyü, pansiyon gibi yerlerde kalanlardan konaklama ücretinin yüzde 3’ü kadar konaklama vergisi ödemesi yükümlülüğü getiriliyor.

Tasarı belediyelerin harçlarla ilgili yetkisini de genişletiyor. İş yeri açanlar metre kare başına bir YTL işyeri açma izin harcı ödeyecekler. Belediye asfalt yaptığı takdirde bu yol üzerinde bulunan evlerden, yol harcamalarına katılma payı adı altında giderlerini toplayacaklar. Kanalizasyon ve su borularının değiştirilmesinde de giderler yine vatandaşlardan tahsil edilecek.

Genel Bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamının, yüzde 5'i Büyükşehir belediyelerine, yüzde 1,65'i Büyükşehir belediye sınırları içindeki ilçe ve ilk kademe belediyelerine, yüzde 3,20'si diğer belediyelere ve yüzde 1,15'i il özel idarelerine ayrılacak.

Yetkili idareler, yapacakları her türlü hizmet için kendi meclisleri tarafından kabul edilen tarifeye göre ücret alabilecekler.

Kanun tasarısı bu haliyle belediyelere gelir elde etme noktasında büyük yetkiler getiriyor. Belediyeler kamusal hizmetlerin giderlerini vergi, harç, katılma payı gibi adlar altında vatandaşlardan tahsil edecekler. Bu düzenlemeyle belediyeler büyük maddi imkanlara kavuşurken, vatandaş üzerindeki vergi yükü artacak. Dolaylı vergilerin payını artıracak olan düzenleme, vergi adaletsizliğinin daha da derinleşmesine hizmet edecek nitelikte.

Kanun tasarısında özel idareler ve belediyeler için altı adet vergi ön-

görüldü; Emlak Vergisi, İlan ve Reklam Vergisi, Eğlence Vergisi, Elektrik ve Gaz Tüketim Vergisi, Konaklama Vergisi, Çevre Temizlik Vergisi.

Emlak Vergisi tamamen yerel bir vergi olarak düzenlendi ve yerel vergi sistemi içine alındı. Bina, arsa ve araziden alınan bu Verginin oranı yeniden belirlenerek, verginin istisna ve muafiyet alanları daraltılarak vergi tabanı genişletildi. Özellikle belediye altyapı yatırımlarından kaynaklanan taşınmaz değer artışları vergi değerini değiştiren sebepler arasına alınarak kısmen de olsa kent rantlarının vergilendirilmesi hedeflendi.

Mevcut Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi, Elektrik ve Gaz Tüketim Vergisi olarak değiştirilmiş, doğal gaz ve likit petrol gaz tüketimi vergi kapsamına alındı. Kanun ile yerel vergiler arasına önemli ve yeni bir vergi olan Konaklama Vergisi getirildi.

Uygulamada gelir yaratma potansiyelini kaybetmiş olan Yangın Sigortası Vergisi ile çifte vergilendirme durumunda olan Haberleşme Vergisi kaldırıldı.

Kanunda il özel idareleri ve belediyelerin sunduğu bazı hizmetler için dört harç öngörüldü: Geçici Kullanım Harcı, İnşaat Harcı, Yapı Kullanma İzni ve Cins Değişikliği Harcı, İşyeri Açma İzni Harcı, 2464 sayılı Kanunda düzenlenen İşgal Harcının adı Geçici Kullanım

Harcı olarak değiştiriliyor, imar harçları içinde yer alan Yapı Kullanma İzni Harcı, halen taşınmazların cins değişikliği dolayısıyla merkezi idare tarafından alınan harçla birleştirilerek Yapı Kullanma İzni ve Cins Değişikliği Harcı adı altında yeniden düzenleniyor. Halen uygulanmakta olan Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsat Harcı, Tellallık Harcı, Ölçü ve Tartı Aletleri Muayene Harcı, Sağlık Belgesi Harcı, İmarla İlgili Harçlar, Kaynak Suları Harcı, Hayvan Kesimi Muayene ve Denetleme Harcı, Kayıt ve Suret Harcı ile Muayene, Ruhsat ve Rapor Harcı kaldırılıyor. Harcamalara katılma payları mevcut uygulama esas alınarak; Yol Harcamalarına Katılma Payı, Su Harcamalarına Katılma Payı, Kanalizasyon Harcamalarına Katılma Payı, olarak düzenleniyor.

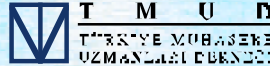
Kanunda öz gelir olarak düzenlenen dördüncü gelir kaynağı ücretlerdir. Ücretler, su, ulaşım, gaz veya benzeri yerel hizmetlerin sunumu ile vatandaşların talebi üzerine mahalli idarelerce yapılan diğer hizmetler karşılığında alınan bedel olarak belirlendi.

Kanunda il özel idareleri ve belediyeler için öz gelirlerin yanında öngörülen ikinci gelir grubu merkezi idareden yapılan transferler oldu. Mevcut uygulamada olduğu gibi, merkezi idare transferleri için Kanunda pay ayırma yöntemi benimsendi.

"Dünya Geneline Ekonomik Büyüme ve İstikrarın Sağlanması için Muhasebe Mesleği"

XVII. DÜNYA MUHASEBE KONGRESİ

International Federation of Accountants

Official Sponsor

Official Sponsors

Deloitte Grant Thornton RSM International

Official Sponsors

Official Sponsors

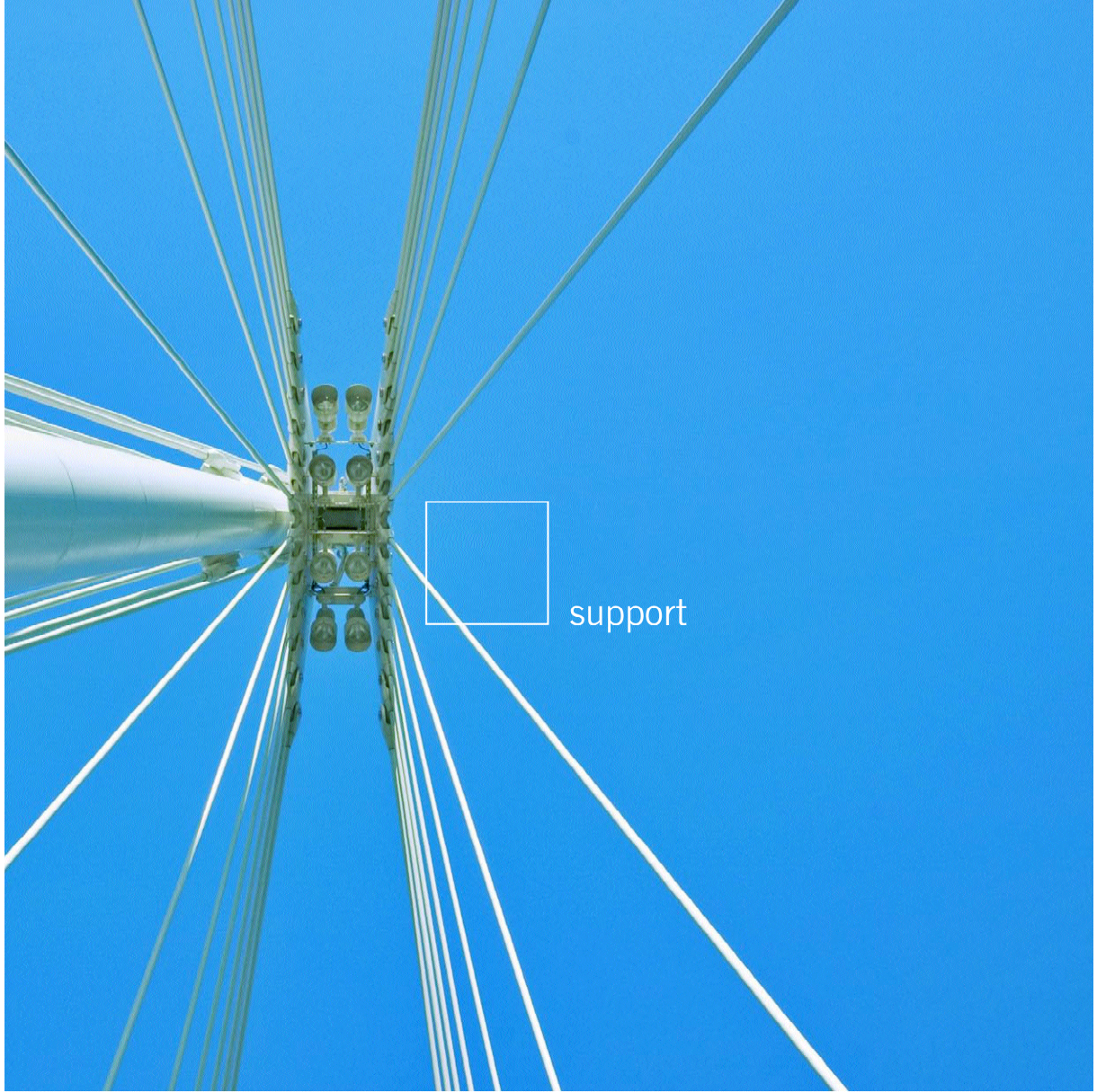
Official Sponsors

Official Sponsors

info@wco2006istanbul.org.tr

www.wco2006istanbul.org.tr

ACCA; TÜRMOB, TMUD ve IFAC'ın birlikte organize ettiği bu yılın Dünya Muhasebeciler Kongresi'nin elmas sponsoru olmaktan gurur duymaktadır. ACCA, 260,000 öğrencisi ve 110,000 üyesi ile en büyük ve en hızlı gelişen uluslararası meslek kuruluşudur.

ACCA ve TÜRMOB 2004 yılında imzaladıkları mütabakat zaptı, iki kuruluş arasında ileri işbirliğinin temellerini kurmuştu. TÜRMOB ile birlikte Türk muhasebe mesleğini desteklemek üzere çalışıyoruz.

ACCA İle İletişim

2 Central Quay 89 Hydepark Street Glasgow G3 8BW United Kingdom

+44 (0) 141 582 2000 / info@accaglobal.com / www.accaglobal.com

Dünya ekonomisi

Küresel ekonomide yavaşlama riski

IMF, küresel ekonominin pozitif görünümünü sürdürdüğünü ancak yavaşlama riskinin arttığını kaydetti. Uluslararası Para Fonu, küresel düzeyde sert bir düzeltme yaşanabileceği uyarısında bulundu.

Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) altı ayda bir hazırladığı küresel mali istikrar raporunda küresel piyasaların güçlü olduğu belirtildi, ancak risklerin arttığına dikkat çekildi. Raporda ayrıca ekonomik büyüme hızının yavaşlama riskinin arttığı belirtildi ve bunun Mayıs ayındakinden daha sert bir düzeltmeye yol açabileceği vurgulandı. IMF'nin hazırladığı raporda enflasyon ve faiz oranları korkusunun gelişmekte olan ülkelerdeki düzeltme hareketini tetiklediği kaydedildi.

Raporda, piyasadaki dalgalanma-

nın otoritelere, riskin azaltılması için makroekonomik politikaların güçlendirilmesi ve yapısal reformlara bağlı kalınması gerektiği hatırlatıldı.

IMF, küresel ekonomi ve piyasaların son yıllarda enerji fiyatlarındaki dengesizliğe karşı dayanıklı olduğunu vurguladı. Fon, 2006 yılı küresel büyüme oranını yüzde 5 olarak öngördü. Raporda gelişmekte olan piyasalara sermaye akışının süreceği de tahmin edildi.

Dünya Bankası ile IMF'nin yıllık toplantıları öncesinde Singapur'da basın toplantısı düzenleyen Rato,

son yıllardaki güçlü büyümenin dünya ekonomisindeki fazla kapasitenin kullanılmasına yol açtığını kaydetti. Rato, bu durumun, yüksek petrol fiyatları nedeniyle artan enflasyon baskısını daha da güçlendirdiğini ifade etti. IMF Başkanı, küresel ticaret görüşmelerinin çıkmaza girmesinin de dünya ekonomisini olumsuz etkileyen bir faktör olduğunu söyledi.

ABD'de petrol fiyatlarındaki düşüşün etkisiyle Ağustos ayında üretici fiyatları sadece yüzde 0.1 oranında arttı. Enerji ve yiyecek fiyatları dışarıda tutularak hesaplanan çekirdek enflasyon ise beklenme-

dik şekilde yüzde 0.4 oranında geriledi. Böylece, Nisan 2003 yılından bu yaşanan en büyük düşüş kaydedilmiş oldu. Çekirdek enflasyonda yaşanan düşüşte, otomobil fiyatlarının Ağustos ayında yüzde 2.6 gerilemesi etkili oldu.

Avrupa Merkez Bankası (AMB) Başkanı Jean-Claude Trichet, banka olarak enflasyon riskine karşı süratle harekete geçmeye hazır olduğunu söyledi. Trichet, AMB'nin yaptığı yoklamaların 12 ülkeden oluşan Euro Bölgesi'nde enflasyon beklentilerinin yüzde 1.9 civarında olduğunu ifade ederken, bu oranın bankanın hedeflediği sınırlar içinde kaldığını söyledi. AMB olarak fiyatların yükselişini kontrol altında tutmak için tetikte bulunduklarını belirten Trichet, "Vatandaşların, tasarruf sahiplerinin ve yatırımcıların orta vadede enflasyonun bugünkü düzeyinde kalacağına güvenmeleri çok önemli" dedi.

Trichet, Euro Bölgesi'nde fiyat istikrarını tehdit edebilecek unsurlar olarak yüksek petrol ve emtia fiyatlarını, vergiler ve kamu harcamalarında beklenmedik artışları ve toplu iş sözleşmelerinde yüksek ücretler kabul edilme ihtimalini gösterdi.

Trichet'nin sözleri, AMB yönetim kurulunun 5 Ekim'deki toplantısında faiz oranlarının yeniden yükseltilebileceğinin işareti olarak değerlendirildi. Analistler, AMB'nin ge-

lecek toplantısında şu anda yüzde 3 olan temel faiz oranlarının çeyrek puan artırılarak yüzde 3.25'e çıkarılabileceğini belirtiyor.

İngiltere'de enflasyon artışı son 9 yılın en yüksek seviyesine erişti ve tüketici fiyatları Ağustos ayında yüzde 2.4'ten yüzde 2.5'e yükseldi. Son 9 yılın en yüksek artışının önemli sinyaller içerdiğine işaret eden ekonomistler, Ulusal İstatistik Enstitüsünün gaz fiyatlarının geçen bir yılda yüzde 40 artmış olmasının da son derece önemli bir uyarı olduğuna dikkat çekti. Bu rakamın gaz fiyatlarında son aylarda yaşanan artışları da içermediği belirtildi. Mortgage faizlerinde de artış beklendiğine dikkat çeken ekonomistler, İngiliz Merkez Bankası'nın faiz oranlarını yüzde 5'e yükseltmesinin beklendiğini bildirdi.

İngiliz gazetelerinde Merkez Bankası'nın enflasyon oranını 2'lerde tutabilmek için faiz oranlarını artırmaktan başka yol bulamayacağı tahminlerine de yer verildi.

AB Komisyonu enflasyon ile uyum sağlanması açısından alkol ve alkollü içeceklerle uygulanan asgari özel tüketim vergisinin yüzde 31 oranında artırılmasını önerdi. 8 Eylül tarihinde kabul edilen öneri 1992 yılından itibaren ortaya çıkan enflasyonu gözönünde bulundurarak alkol vergilerini yeniden düzenlemeyi hedefliyor. Komisyon iç pazarın daha iyi işleyebilmesi ve

haksız rekabetin ve hilenin önlenmesi için tüketim vergisi oranında birlik sağlanması gerektiğini savunuyor. Yeni öneriye göre şarap için asgari tüketim vergisi hektolitreye başına sıfır olarak uygulanmaya devam edilecek; bira için 0,748-2,45 euro; ispirtolu içecekler için 550-720 euro ve ara mamuller için 45-59 euro olarak uygulanacak. Kendi ulusal hukuklarının belirlediği kurallar nedeniyle Komisyon'un belirlediği oranı uygulamaya koymakta sorunla karşılaşan AB ülkelerinin bu sorunları 2010 yılına kadar çözmesi gerekecek.

İşsizlik oranı Temmuz ayı verilerine göre euro alanı'nda yüzde 7,8 AB 25'te ise yüzde 8 olarak belirlendi. Bu oranlar 2005 yılının aynı ayında sırasıyla yüzde 8,6 ve yüzde 8,7 olarak belirlenmişti. İşsizlik oranının en yüksek olduğu ülkeler: Polonya (yüzde 15), Slovakya (yüzde 14), Yunanistan (yüzde 9,2), Fransa (yüzde 8,9) ve Belçika (yüzde 8,7). İşsizlik oranının en düşük olduğu ülkeler: Hollanda (yüzde 3,9), Estonya (yüzde 4,2), İrlanda (yüzde 4,4) ve Lüksemburg (yüzde 4,8).

Eurostat'ın verilerine göre AB25'te dış ticaret açığı 2006 yılının ikinci çeyreğinde 22,5 milyar euro olarak açıklandı. Bütçe açığı 2005 yılının ikinci çeyreğinde 19,5 milyar euro olarak; 2006 ilk çeyreğinde ise 36,7 milyar euro olarak belirlenmişti.

Enflasyon hedeften saptı

Yıl sonunun yaklaşmasıyla birlikte enflasyon oranının hedeflenen yüzde 5'lik orana ulaşması imkansız gözüküyor. Enflasyonun hedeften uzaklaşmasında yurt içi ve yurt dışı faktörler önemli rol oynadı. Yurt içi faktörlerin başında, işlenmemiş gıda fiyatlarındaki arz yönlü gelişmeler etkili oldu. Enerji ve emtia fiyatlarındaki artış ise yurt dışı faktörler olarak yer aldı. Küresel likiditedeki dalgalanmada enflasyonun

hedefden uzaklaşmasında önemli bir faktör oldu. Küresel dalgalanma Yeni Türk Lirası'nın değer kaybını artırırken enflasyonun artış eğilimini körükledi.

Dönemsel bir faktör olan sonbaharın ivmesel etkisinin de önemümüzdeki günlerde endekse yansması, bu yıl için enflasyon hedefin üzerinde kalması sonucunu doğracak etkenler olarak gözüküyor.

ÜFE	AĞUSTOS 2006 (2003=100)	AĞUSTOS 2005 (2003=100)
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	-0,75	1,04
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	11,80	2,18
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	12,32	4,32
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	6,49	10,65

TÜFE	AĞUSTOS 2006 (2003=100)	AĞUSTOS 2005 (2003=100)
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	-0,44	0,85
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	5,30	2,87
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	10,26	7,91
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	8,84	8,64

		2006								2005			
		Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
ÜFE	Bir önceki aya göre değişim	1,96	0,26	0,25	1,94	2,77	4,02	0,86	-0,75	0,78	0,68	- 0,95	-0,04
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	1,96	2,22	2,48	4,46	7,36	11,68	12,64	11,80	2,98	3,69	2,71	2,66
TÜFE	Bir önceki aya göre değişim	0,75	0,22	0,27	1,34	1,88	0,34	0,85	-0,44	1,02	1,79	1,40	0,42
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	0,75	0,97	1,25	2,60	4,53	4,88	5,76	5,30	3,93	5,79	7,27	7,72

Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri

Bütçe Gelirleri Kümülatif Gerçekleşmeleri	Ocak - Ağustos (Milyon YTL)			2006 Yılı Bütçe Hedefi
	2005 Konsolide Bütçe	2006 Merkezi Bütçe	Artış (yüzde)	
Gelirler	85.253	115.522	26.2	160.326
Genel Bütçe Gelirleri	83.811	112.726	25.6	156.214
Vergi Gelirleri	69.167	91.331	24.2	132.199
Gelir, Kar ve Ser. Kazanç üzerinden Alınan Vergiler	19.887	26.490	24.9	38.982
Gelir Vergisi	12.926	18.195	28.9	26.090
Gelir Vergisi Tevkifatı	11.210	15.990	29.8	
Kurumlar Vergisi	6.960	8.295	16.0	12.892
KVK Göre Alınan Geçici Vergi	6.669	7.625	12.6	
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	1.198	2.706	55.7	4.947
Motorlu Taşıtlar Vergisi	1.970	2.638	25.3	3.042
Dahilde Mal ve Hizmetlerden Alınan Vergiler	32.830	39.627	17.1	59.407
Dahilde Alınan KDV	8.006	10.920	26.6	16.337
Özel Tüketim Vergisi	20.751	24.372	14.8	37.276
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergileri	1.154	1.705	32.3	1.806
Dış Ticaretten Alınan Vergiler	12.067	17.835	32.3	24.253
İthalde Alınan KDV	11.160	16.469	32.2	22.398
Vergi Dışı Gelirler	13.612	20.702	34.2	21.372
Harcamalar	92.008	115.048	20.0	174.322

EKONOMİK VERİLER

	2005	2004	2003	2002	2001	2000
GSMH (Cari fiyatlarla Trilyon TL)	486.401	428.932	356.681	275.032	176.484	125.596
GSMH (milyon/dolar)	360.876	299.475	239.235	179.898	145.693	200.002
GSMH (Değişim Hızı 1987 fiyatlarıyla %)	7,6	9,9	5,9	7,9	-9,5	6,3
Kişi başına GSMH (ABD Doları)	5.008	4.172	3.383	2.598	2.123	2.965
Üretim Endeksi	130.1	123.4	112.4	103.3	94.4	103.4
Toplam İhracat (milyon/dolar)	73.122	63.167	47.253	36.059	31.334	27.775
Toplam ithalat (milyon/dolar)	116.048	97.540	-22.087	51.584	41.399	54.503
Dış Ticaret Dengesi (milyon/dolar)	-42.926	-34.373	69.340	-15.495	-10.065	-26.728
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı %	63.0	64.8	68.1	69.9	75.7	51.0
İşsizlik Oranı (%)	10.3	10.3	10.5	10.6	8.5	6.6
Kamu Net Borç Stoku (milyon/dolar)	267.330	272.161	251.106	216.037	159.752	71.688
İç Borç Stoku (milyon YTL)	254.330	233.864	201.319	154.798	125.458	54.152
Dış Borç Stoku (milyon/dolar)	91.860	98.182	96.094	102.499	64.303	31.549
Konsolide Bütçe Borç Stoku (milyar/dolar)	246.9	235.8	202.6	148.5	123.6	94.7
Cari İşlemler Dengesi (milyon/dolar)	-22.852	-15.604	-6.808	-1.789	3.390	-9.819

	2006		2005		2004
(Bin YTL)	8 Eylül	1 Eylül	30 Aralık	9 Eylül	31 Aralık
Emisyon	23.496.916	23.187.889	19.612.019	19.690.801	13.465.237
Para Arzı					
- M1	42.825.183	44.178.326	41.758.872	37.806.369	29.469.070
- M2	173.739.752	174.080.340	153.146.146	138.603.548	109.344.449
- M3	187.893.334	9.078.187	164.443.074	146.596.212	116.597.637
Yurtiçi Kaynaklı YTL Mevduat	159.753.948	161.025.724	145.191.416	127.708.452	103.240.239
- Vadeli Tasarruf	110.110.799	109.180.609	91.839.161	84.173.376	66.705.794
- Vadesiz Tasarruf	11.737.739	13.320.597	11.509.544	10.416.053	8.348.626
- Vadeli Ticari	20.803.770	20.721.405	19.548.113	16.623.803	13.169.585
- Vadesiz Ticari	8.508.925	8.724.926	11.972.114	9.127.413	8.671.897
- Resmi Mevduat	8.592.715	9.078.187	10.322.484	7.367.807	6.344.337
Kredi Stoku	162.887.087	162.625.049	126.491.125	108.544.845	82.514.275
- Tüm Banka Kredileri	162.887.087	162.625.049	126.491.125	108.544.845	82.211.975
- M.B. Kredileri	0	0	0	0	302.300
Bank. El. Tah. ve Bono	140.107.404	140.011.419	130.632.109	125.859.218	113.944.740

Mevzuat Değişiklikleri

- 05 Eylül 2006** - Dış Ticarete Standardizasyon Tebliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Tebliğ (No: 2006/42)
- 07 Eylül 2006** - Özel Tüketim Vergisi Genel Tebliği (Seri No:11)
- Katma Değer Vergisi Mükelleflerinin Ödeme Kaydedici Cihazları Kullanmaları Mecburiyeti Hakkında Kanunla İlgili Genel Tebliğ (Seri No:68)
- 08 Eylül 2006** - İç Denetçi Atamalarında Uyulacak Esas ve Usuller Hakkında Tebliğ
- 14 Eylül 2006** - Katma Değer Vergisi Genel Tebliği (Seri No:100)
- İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesine İlişkin Tebliğ (No:2006/25)
- 15 Eylül 2006** - Sermaye Piyasasında Faaliyette Bulunanlar İçin Lisanslama ve Sicil Tutmaya ilişkin Esaslar Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: VIII, No:49)
- 21 Eylül 2006** - Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Proje Teşvik ve Destekleme Esaslarına ilişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Vergi Konseyi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Petrol Piyasası Lisans Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- 22 Eylül 2006** - Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ No:2006-32/32)
- Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri No: VII, No: 29)
- 23 Eylül 2006** - 2006/10866 Dahilde İşleme Rejimi Kararında Değişiklik yapılması Hakkında Karar
- 28 Eylül 2006** - Kalkanma ajansları Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği
- Sosyal Sigortalar Kurumu Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik

Vergi Takvimi

- 09.10.2006** - Eylül 2006 Dönemi Çeklere Ait Değerli Kağıtlar Vergisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 10.10.2006** - 16-30 Eylül Dönemine Ait Noterlerce Yapılan Makbuz Karşılığı Tahsilatlara Ait Bildirimlerin Verilmesi ve Ödenmesi
- 10.10.2006** - 16-30 Eylül Dönemine Ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 16.10.2006** - Eylül 2006 Dönemi Özel İletişim Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 16.10.2006** - Eylül 2006 Dönemine Ait Kolalı Gazozlara İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 16.10.2006** - Eylül 2006 Dönemine Ait Tütün Mamüllerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 16.10.2006** - Eylül 2006 Dönemine Ait Alkollü İçeceklere İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 16.10.2006** - Eylül 2006 Dönemine ait Dayanıklı Tüketim ve Diğer Mallara İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 16.10.2006** - Eylül 2006 Dönemine ait Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Kesintisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 16.10.2006** - Eylül 2006 Dönemine Ait Gider Vergilerinin (BSMV) Beyanı ve Ödenmesi
- 16.10.2006** - Eylül 2006 Dönemine Ait Motorlu Taşıt Araçlarına İlişkin Özel Tüketim Vergisi (Tescile Tabi Olmayanlar) Beyanı ve Ödenmesi
- 20.10.2006** - Eylül 2006 Dönemine Ait Kurumlar Vergisi Stopajı'nın Beyanı
- 20.10.2006** - Eylül 2006 Dönemine Ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Beyanı
- 20.10.2006** - Eylül 2006 Dönemine Ait Katma Değer Vergisi'nin Beyanı
- 20.10.2006** - Temmuz-Ağustos-Eylül 2006 Dönemine Ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Beyanı
- 20.10.2006** - Temmuz-Ağustos-Eylül 2006 Dönemine Ait Katma Değer Vergisi'nin Beyanı
- 20.10.2006** - İlan ve Reklam Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 20.10.2006** - Yarışma ve Çekilişler ile Futbol Müsabakalarına ait Müşterek Bahislerle İlgili Veraset ve İntikal Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 20.10.2006** - Eylül 2006 Dönemine Ait Damga Vergisinin Beyanı
- 26.10.2006** - 1-15 Ekim Dönemine Ait Noterlerce Yapılan Makbuz Karşılığı Tahsilatlara Ait Bildirimlerin Verilmesi ve Ödenmesi
- 26.10.2006** - 1-15 Ekim Dönemine Ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 26.10.2006** - Eylül 2006 Dönemine Ait Damga Vergisinin Ödenmesi
- 26.10.2006** - Eylül 2006 Dönemine Ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Ödemesi
- 26.10.2006** - Eylül 2006 Dönemine Ait Katma Değer Vergisi'nin Ödemesi
- 26.10.2006** - Temmuz-Ağustos-Eylül 2006 Dönemine Ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Ödemesi
- 26.10.2006** - Eylül 2006 Dönemine ait Kurumlar Vergisi Stopajı'nın Ödenmesi
- 26.10.2006** - Temmuz-Ağustos-Eylül 2006 Dönemine Ait Katma Değer Vergisi'nin Ödemesi

Eylül 2006 Kronoloji

01 Eylül Hükümet Lübnan'a asker gönderilmesine ilişkin tezkereyi TBMM sundu.

02 Eylül PKK terör örgütü Güneydoğu'da 7 askeri şehit etti.

03 Eylül Türkiye OECD'nin karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele denetimine girdi.

04 Eylül PKK'nın şehit ettiği askerlerin cenazelerine 10 binlerce kişi katılarak, terörü lanetledi.

05 Eylül Olağanüstü toplanan TBMM Lübnan'a asker gönderme kararı aldı.

06 Eylül Hükümetin açıkladığı 4YTL'lık fiyat fındık üreticisini memnun etmedi, üretici fiyatı protesto etti.

07 Eylül Merkez Bankası Başkanı Yılmaz, Banka'nın İstanbul'a taşınmasında yarar görmediğini söyledi.

08 Eylül Genelkurmay Başkanı Büyükanıt, terörle mücadele için Afganistan'a bir tek asker bile gidemez dedi.

09 Eylül Zülfü Livaneli 35'nci sanat yılını binlerce hayranıyla birlikte kutladı.

10 Eylül Söğüt şenlikleri MHP'lilerle AKP'lilerin slogan ve pankart savaşına dönüştü. AKP'nin otobüsü taşlandı.

11 Eylül TÜİK, Gayrisafi Milli Hasıla'nın ikinci çeyrekte yüzde 8.5 arttığını açıkladı.

12 Eylül Diyarbakır'da parka yerleştirilen bombanın patlaması sonucu 7 kişi öldü, 17 kişi yaralandı.

13 Eylül İş Bankası, Uluslararası Mali Piyasalardan ihracatın finansmanında kullanılmak üzere 900 milyon dolarlık sendikasyon kredisi aldı.

14 Eylül Papa 16. Benedikt'in İslamı bir şiddet dini gibi ifade etmesi, İslam dünyasında büyük tepki topladı.

15 Eylül IMF Türkiye'nin kişi başına gelirden dünyada 69'uncu sırada olduğunu açıkladı.

16 Eylül Müslümanlıkla ilgili sözlerinden dolayı New York Times Papa'yı özür dilemeye çağırdı.

17 Eylül IMF verilerine göre Türkiye cari açıkta dünya 7'ncisi oldu.

18 Eylül Başbakan Erdoğan, Türk Kurultayı'nda Türkçe konuşan devletler topluluğu kurulmasını önerdi.

19 Eylül F1'de kupa töreninde KKTC Cumhurbaşkanı Talat'ın kupa vermesine FIA, 5 milyon dolarlık para cezası verdi.

20 Eylül BBC, Kürt peşmergelerin İsrailli eski özel kuvvet komandolarınca eğitildiğini ortaya koyan görüntüler yayınladı.

21 Eylül Türklüğe alenen hakaret ettiği gerekçesiyle TCK'nın 301'inci maddesinden yargılanan Elif Şafak için ilk mahkemede beraat kararı çıktı.

22 Eylül Dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşanan gerginlikler piyasaları sarstı. Dolar ve faiz yükseldi, borsa yüzde 3.17 değer kaybetti.

23 Eylül KKTC'de kurulması büyük siyasi tartışmalara ve suçlamalara neden olan koalisyon hükümeti resmen ilan edildi.

24 Eylül Dış ticaret açığı yüzde 19.3 artışla 35.4 milyar dolara ulaştı.

25 Eylül Bakanlar Kurulu memur maaşlarına 2007'de yapılacak zam oranını ortalama yüzde 12.2 olarak açıkladı.

26 Eylül Türkiye'den Yunanistan'a kaçak yollardan giren göçmenler, Yunan askerleri tarafından yakalanarak denize atıldı. Yüzme bilmeyen 6 kişi öldü, 31 kişiyi Türk yetkililer kurtardı.

27 Eylül Avrupa Parlamentosu, Türkiye Raporu'na tepki doğuran Ermeni soykırımını tanıma şartını belgeden çıkararak onayladı. Rapor yinede kabul edilemez ifadeler içerdi.

28 Eylül Terör örgütü PKK'nın elebaşı Abdullah Öcalan, avukatları aracılığıyla öğüte ateşkes çağrısı yaptı.

29 Eylül Türkiye Elektrik Ticaret A.Ş. elektiriğe yüzde 23.9 zam yaptı.

30 Eylül PKK 1 Ekim'den geçerli olmak üzere silah bırakacağını açıkladı.